

วิจารณ์

1. ได้ภาพสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของเด็กอายุ 1-18 ปี ตามความคิดเห็นของผู้เลี้ยงดูหลักว่ามีลักษณะสมดุลในครอบครัวที่มีพ่อ/แม่เป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นครอบครัวปกติและการที่สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของผู้เลี้ยงดูหลักที่อยู่นอกเขตเทศบาล มีลักษณะสมดุลมากกว่า ผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาล ก็ตรงกับการศึกษาของภัสสร และคณะ (2538) ที่พบว่าคนในเขตเมืองใช้เวลากับครอบครัวน้อยเกินไป ทำให้ใช้เวลาอยู่ร่วมกันมีน้อย ส่วนครอบครัวที่พ่อและแม่/แม่/พ่อ อยู่ด้วยกันมีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวสอดคล้องกับการศึกษาของอัญมณี (2544)

2. สัมพันธ์ภาพในครอบครัวตามความคิดเห็นของเด็กอายุ 10-18 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างไปทางสมดุล กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันปานกลาง ความร่วมมือ และการปรับตัวอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับการศึกษาของกุลหาบ (2541) ที่พบว่า สัมพันธ์ภาพในครอบครัวส่วนใหญ่ดี

ข้อเสนอแนะ

ด้านการวิจัย ควรมีการศึกษาเรื่องการใช้เวลาคุณภาพกับครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว กฎระเบียบของบ้าน ในลักษณะของบุตรที่อยู่กับบิดามารดา/บิดา/มารดา เปรียบเทียบกับบุตรที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดา

บทที่ 5

การศึกษาภาวะวิกฤตในครอบครัวไทย

หลักการและเหตุผล

ครอบครัวเป็นระบบ และเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่ทำให้การอบรมเลี้ยงดูสมาชิกเยาว์วัยในครอบครัวให้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม สร้างบุคลิกภาพให้เหมาะสมตามวัย ให้มีการเรียนรู้เชิงสังคม เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นคนดี มีศีลธรรมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นประชากรที่ดีมีคุณภาพของประเทศ เด็กจึงต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ได้รับความรัก ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ได้รับการหล่อหลอม อบรม ชัดเจนจากครอบครัวให้รู้จักกฎเกณฑ์ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผนพฤติกรรม เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้ (สมศรี และคณะ, 2540; กุศล และคณะ, 2541) ครอบครัวจึงมีอิทธิพลยิ่งต่อความมีคุณภาพของเด็ก หากมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อเด็กด้วยเช่นกัน ในวิถีการดำเนินชีวิตแต่ละวันของครอบครัว จะมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นกับครอบครัวอยู่เป็นประจำ บางสถานการณ์มีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน หากครอบครัวปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาไม่ได้จะมีผลให้ครอบครัวเกิดภาวะวิกฤตได้ บางสถานการณ์ความรุนแรงมีน้อย การเกิดค่อยเป็นค่อยไป มีการเผชิญปัญหาได้ดี ความเครียดหรือภาวะวิกฤตอาจไม่เกิดขึ้นกับครอบครัว แต่ถ้าสถานการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ ครอบครัวก็เกิดความเครียด หรือมีสถานการณ์อื่นเข้ามาซ้ำเติมเพิ่มความเครียดให้กับครอบครัวนำไปสู่ภาวะวิกฤตในครอบครัวได้เช่นกัน (Broderick, 1984) ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ต่างๆ ภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษา

1. การเกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตของครอบครัวไทย

2. ผลกระทบของการเกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตของครอบครัวไทย
3. ระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวไทย

นิยาม :

เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ตามความหมายในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติ พ.ศ. 2532 เนื่องจากข้อจำกัดของแบบวัดพัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นเด็กที่สามารถทำการทดสอบพัฒนาการด้านสติปัญญาได้ ดังนั้นเด็กกลุ่มตัวอย่างจึงต้องไม่มีความพิการที่เป็นอุปสรรคต่อการทำการทดสอบได้แก่ ตามอดทั้ง 2 ข้าง แขนพิการ 2 ข้าง โดยไม่สามารถใช้ข้อนิ้วอื่นทดแทนได้ เป็นต้น

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งหมายรวมถึงผู้ใหญ่อย่างน้อย 1 คน และเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 18 ปี ที่อยู่อาศัยร่วมกันเป็นประจำ โดยมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือทางกฎหมาย

เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤต : เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา โดยแบ่งเป็น 9 ด้าน คือ

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
2. ปัญหาภายในครอบครัว
3. ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส
4. ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร
5. ปัญหาอาชีพการงานและการเปลี่ยนแปลง
6. การย้ายเข้า-ออกของสมาชิกครอบครัว
7. การเจ็บป่วย
8. การสูญเสีย
9. ด้านกฎหมาย ซึ่งมีเหตุการณ์เป็นรายชื่อรวมทั้งหมด 25 เหตุการณ์

ปัญหา : หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำบาก ทุกข์ ทรมาน อาจมีผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย หรือจิตใจ อารมณ์ สังคม

ผลกระทบ : หมายถึง ความรู้สึกของครอบครัวที่ประเมินภายหลังการเกิดเหตุการณ์ว่าส่งผลกระทบต่อครอบครัว อาจมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อาจปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่การงาน เปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์เป้าหมาย หรือแบบแผนการดำเนินชีวิต การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เกิดความทุกข์ ไม่สบาย วิตกกังวล สับสน วุ่นวาย ยุ่งยาก ลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ เกิดความไม่มั่นคง แขนอน หวาดหวั่น ส่งผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ-สังคม โดยประเมินผลว่าไม่เกิดผลกระทบ เกิดผลกระทบน้อย ค่อนข้างมาก และมาก

เครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ภาวะวิกฤตในครอบครัว (FC) : แบบสัมภาษณ์ภาวะวิกฤตในครอบครัว ดัดแปลงจาก FILE (Family Inventory of Life Events and changes) ของ McCubbin, Patterson and Wilson (1980) เป็นแบบประเมินเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อครอบครัว โดยแบ่งเหตุการณ์ออกเป็น 9 เหตุการณ์ คือ

1) ปัญหาภายในครอบครัว	2) ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส
3) ปัญหาการตั้งครุฑและเลี้ยงดู	4) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
5) ปัญหาอาชีพการงานและการเปลี่ยนแปลง	6) การเจ็บป่วยในครอบครัว
7) ภาวะสูญเสีย	8) การย้ายเข้า-ออก
9) ปัญหาด้านกฎหมาย/ความรุนแรง	

ซึ่งมีจำนวนข้อทั้งสิ้น 25 ข้อ เพื่อวัดเหตุการณ์ทั้ง 9 เหตุการณ์ว่า "เกิด" หรือ "ไม่เกิด" ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา หาก "เกิด" ให้ถามถึงผลกระทบของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผลกระทบของเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นกับครอบครัวในช่วง 1 ปี แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ไม่กระทบ
2. กระทบน้อย
3. กระทบค่อนข้างมาก
4. กระทบมาก

คะแนนรวมของผลกระทบภาวะวิกฤตภายในครอบครัวจึงมีค่าได้ตั้งแต่ 0-100 คะแนน ในการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และสถิติขั้นสูง ใช้ percentile แบ่งคะแนนที่ได้รวมเป็น 3 กลุ่ม คือ คะแนนภาวะวิกฤตต่ำ เท่ากับ $<p25$, คะแนนภาวะวิกฤตปานกลาง เท่ากับ $p25-p75$, คะแนนภาวะวิกฤตสูง เท่ากับ $>p75$

แบบวัดชุดนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน และนำไปทดลองสัมภาษณ์มารดาครั้งที่ 1 จำนวน 240 คน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์เฉลี่ย 10 นาที พบว่าข้อความของคำถามเข้าใจยากจึงได้ปรับคำถามใหม่ และจัดกลุ่มข้อความคำถามตามสถานะของครอบครัว (ครอบครัวที่สมบูรณ์ กับครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์) แล้วนำไปทดสอบในภาคสนาม ผลการทดสอบพบว่า คำถามเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์โดยเฉลี่ย 10 นาที

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล : โดยการสัมภาษณ์ พ่อ หรือ แม่ หรือ ผู้เลี้ยงดู ดังรายละเอียดของแบบสอบถามในหนังสือชุดโครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย เล่มที่ 2 การวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย : เครื่องมือและระเบียบวิธีวิจัย

บทบาทวรรณกรรม

ภาวะวิกฤตของครอบครัว

ครอบครัวเป็นระบบ และเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่ทำให้การเลี้ยงดูอบรมเด็กสมาชิกในครอบครัวให้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สร้างบุคลิกภาพให้เหมาะสมตามวัย ให้มีการเรียนรู้เชิงสังคม เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นคนดี มีศีลธรรม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นประชากรที่ดีมีคุณภาพของประเทศ เด็กจึงต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ได้รับความรัก ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ได้รับการหล่อหลอม อบรม ชัดเจนจากครอบครัวให้รู้จักกฎเกณฑ์ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี แบบแผนพฤติกรรม เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้ (สมศรี, 2540 และ กุศล, 2541) ครอบครัวจึงมีอิทธิพลยิ่งต่อความมีคุณภาพของเด็ก หากมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อเด็กด้วยเช่นกัน ในวิถีการดำเนินชีวิตแต่ละวันของครอบครัว จะมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นกับครอบครัวอยู่เป็นประจำ บางสถานการณ์มีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน มีผลให้ครอบครัวเกิดภาวะวิกฤตได้ บางสถานการณ์ความรุนแรงมีน้อย การเกิดค่อยเป็นค่อยไป ความเครียด หรือภาวะวิกฤตอาจไม่เกิดขึ้นกับครอบครัว แต่ถ้าสถานการณ์นั้นเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก็จะทำให้เกิดการสะสมปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ ครอบครัวก็เกิดความเครียด หรือมีสถานการณ์อื่นเข้ามาซ้ำเติมเพิ่มความเครียดให้กับครอบครัว นำไปสู่ภาวะวิกฤตในครอบครัวได้เช่นกัน (Broderick, 1984)

ความหมายของ “ภาวะวิกฤต”

ในปัจจุบันเราได้ยินคนทั่วไปพูดถึงคำว่า “ภาวะวิกฤต” กันจนเกือบจะเป็นภาษาประจำวัน เช่น ภาวะวิกฤตของการเมือง ภาวะวิกฤตทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือภาวะวิกฤตอื่นๆ อีกมากมาย และบ่อยครั้งที่เราได้ยินคนทั่วไปใช้คำว่า “ภาวะวิกฤต” ในความหมายเดียวกับที่เขาใช้คำว่า “ความเครียด” ด้วยเหตุผลที่ว่าทั้งสองคำนี้เป็นช่วงเวลาที่มีภาวะ “สงบสุข” หรือความสมดุลของบุคคลถูกรบกวน

ภาวะวิกฤต (Crisis) มีรากศัพท์จากภาษากรีกจากคำว่า Krinein ซึ่งมีความหมายว่า “การตัดสินใจ” (to decide) แต่เป็นภาวะที่บุคคลมีความยุ่งยากลำบากในการตัดสินใจคือ ตัดสินใจไม่ได้หรือแก้ปัญหาไม่ได้นั่นเอง

ภาวะวิกฤตจึงเป็นช่วงเวลาที่บุคคลมีความทุกข์ ยุ่งยาก สับสน จากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งในชีวิต แล้วแก้ปัญหาไม่ได้ กลไกของการปรับตัวต่างๆ ที่เคยใช้ได้ผลดีก็ใช้ไม่เกิดผล ทำ

ให้เกิดความรู้สึกรุ่มร้อน สิ้นหวัง และมีความวิตกกังวลสูงขึ้นเรื่อยๆ หรือที่เรียกว่าเป็นภาวะของการเสียความสมดุลทางอารมณ์ (Arthur Morgan and Judith Moreno, 1973, อ้างในทัศนนา, 2525)

แคพแลน (Caplan, 1964) ได้ให้คำจำกัดความของภาวะวิกฤตไว้ว่า เป็นภาวะยุ่งยากใจที่เกิดจากการที่บุคคลต้องเผชิญกับปัญหาหรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตนั้น คนเราจะพยายามหาทางแก้ไข เพื่อคงไว้ซึ่งภาวะสมดุล (Emotional Equilibrium) ทางอารมณ์โดยเร็วที่สุด อาจจะเป็นชั่วโมงหรือเป็นวันๆ แล้วแต่ความซับซ้อนของตัวปัญหา และช่วงระยะเวลาที่ความ สมดุลทางอารมณ์ของบุคคลถูกรบกวนนี้ คือ “ภาวะวิกฤต” ซึ่งถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ หรือช่วงระยะเวลา “อันตราย” ที่บุคคลต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ในวิชาชีพ

โดยทั่วไปแล้ว ภาวะวิกฤตเป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลมีความเครียด (Stress) จะเป็นด้วยสาเหตุใดๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะจากสิ่งแวดล้อมภายนอกหรือภาวะในร่างกาย ที่เป็นเหตุให้บุคคลต้องใช้พลังในการแก้ปัญหา คือใช้กลไกในการปรับตัว เมื่อใช้กลไกถูกต้องเหมาะสมก็เป็นการปรับตัวที่ปกติ แต่เมื่อกลไกล้มเหลว ความเครียดหรือตัวปัญหายังคงอยู่ ทำให้เกิดความผิดปกติทั้งร่างกายและจิตใจ ความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ภาวะเช่นนี้เองคือ “ภาวะวิกฤต” ซึ่งบุคคลต้องการความช่วยเหลือ ก่อนที่จะเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจต่างๆ ได้ดังเคยและสูญเสียสมดุล

ภาวะวิกฤตในครอบครัว (Family in crisis)

การให้ความหมายของคำว่า “ภาวะวิกฤตในครอบครัว” ก็มีความหมายนัยเดียวกับคำว่า ภาวะวิกฤตในบุคคลดังกล่าวมาแล้ว ภาวะวิกฤตในครอบครัวเกิดขึ้นเมื่อภาวะสงบสุขหรือภาวะสมดุลในครอบครัวถูกรบกวนโดยเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ล่อแหลม (Threaten) เหตุการณ์คุกคาม หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงหรือความสงบสุขของระบบครอบครัว และเมื่อครอบครัวมีการปรับตัวต่อเหตุการณ์ที่คุกคามไม่ได้ผลก็จะเกิดภาวะวิกฤตของครอบครัว ซึ่งจะบ่งบอกถึงภาวะที่ครอบครัวประสบความยุ่งยาก สับสน ระบบครอบครัวเกิดวุ่นวาย ไม่เป็นระบบระเบียบ หาแนวทางการแก้ไขปัญหาไม่ได้ (Friedman, 1992) Patterson (1988 อ้างใน Friedman, 1992) ได้ให้มโนทัศน์เกี่ยวกับภาวะวิกฤตครอบครัวว่าเป็นเหตุผลของการขาดภาวะสมดุลระหว่างความต้องการ กับแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือในการเผชิญปัญหาของครอบครัว ภาวะของครอบครัวจะขาดความมั่นคง (instability) และมีระบบการจัดการภายในครอบครัวสับสนยุ่งเหยิง เป็นช่วงที่ครอบครัวรู้สึกอึดอัดลำบากไม่สบายใจ ต้องการความช่วยเหลือ

ในการดำเนินชีวิตครอบครัวจะต้องประสบกับเหตุการณ์ต่างๆ สิ่งเร้าหรือความกดดันทั้งจากภาวะการณ์ที่ต้องการ การตัดสินใจอย่างเร่งด่วน หรืออาจจะเผชิญกับสิ่งที่ไม่คาดฝัน กระทบกระเทือนต่อวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงไป เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตจึงเป็น

เสมือนตัวกระตุ้นหรือแหล่งที่ก่อให้เกิดความเครียด โดยเหตุการณ์นั้น อาจไม่จำเป็นต้องกระทบต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของเหตุการณ์นี้อาจจะกระทบต่อครอบครัว หรือมีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งจะแตกต่างกันตามชนิดความรุนแรงของเหตุการณ์

ภาวะวิกฤตของครอบครัวจึงเป็นภาวะอันตราย ภาวะเสี่ยง และอาจเป็น "โอกาส" นำไปสู่การพัฒนาเป็นการกระตุ้นวิธีการหนึ่งถ้าสามารถผ่านพ้นไปได้จะเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้ครอบครัว (Aquilera and Messick, 1982. อ้างใน รุจา , 2534) สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัวเป็นสถานการณ์ที่คุกคาม เกิดความยากลำบาก สับสน หรือเป็นผลให้เกิดแรงกดดันต่อระบบครอบครัว มีผลกระทบต่อบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิกครอบครัว รวมไปถึงค่านิยม ปรัชญา การดำเนินชีวิต และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เกิดการเปลี่ยนแปลงกับครอบครัว หรือสมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวก็ย่อมมีผลต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ "เด็ก" ซึ่งเป็นสมาชิกที่สำคัญของครอบครัวมากที่สุดหากครอบครัวไม่สามารถปรับเปลี่ยนหรือปรับตัวได้จะเกิดภาวะวิกฤตขึ้นในครอบครัว (McCubbin and Patterson, 1989; Boss, 1987) ในทฤษฎีครอบครัววิกฤตได้พยายามอธิบายปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของครอบครัวในภาวะวิกฤต แนวคิดทฤษฎีครอบครัววิกฤต ABCX ของ Hill (1949) ได้ศึกษาและอธิบายกระบวนการปรับตัวของครอบครัวต่อภาวะเครียดหรือแหล่งที่ก่อให้เกิดภาวะเครียด (Family stressor) ที่เป็นปัญหาของครอบครัว ซึ่งจะขึ้นกับแหล่งสนับสนุน (Family's Resources) และการรับรู้ต่อความเครียด (Family's perception) ของครอบครัว ซึ่งหากมีการปรับตัวได้ดีก็จะไม่เกิดภาวะวิกฤต แต่หากมีการปรับตัวไม่ดีครอบครัวก็จะเกิดภาวะวิกฤต (Crisis) ซึ่งทฤษฎีนี้จะเป็นพื้นฐานของงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับความเครียดหรือภาวะวิกฤตของครอบครัว เช่น งานของ Caplan (1964); McCubbin และ Patterson (1989) ซึ่งได้ศึกษาและพัฒนาต่อมาเป็นทฤษฎี Double ABCX Model เพื่ออธิบายว่าปัญหาครอบครัวที่จะก่อให้เกิดภาวะวิกฤตนั้น เป็นผลมาจากการสะสมของปัญหาต่างๆ ที่เพิ่มขึ้น (cumulative effect of stress) ซึ่งรวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการปรับตัวของครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้จะเพิ่มขึ้น (pile up) ทั้งต่อปัญหา (Stressors AA) แหล่งสนับสนุน (BB) และการรับรู้ต่อปัญหาสถานการณ์ของครอบครัว (CC) ซึ่งมีผลต่อการปรับตัวของครอบครัว ต่อมาได้พัฒนาโดยเพิ่มชนิดของครอบครัว ที่แสดงคุณลักษณะของครอบครัวที่มีผลต่อการปรับตัวของครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับลักษณะของครอบครัวที่มีความแข็งแกร่งหรือเข้มแข็ง มีผลต่อผลลัพธ์การปรับตัวของครอบครัว เป็นทฤษฎี Double T-ABCX ซึ่งต่อมาได้ขยายเป็น Family Resiliency Model ทฤษฎีความยืดหยุ่นทนทานของครอบครัว (McCubbin, Thompson and McCubbin, 1996)

สาเหตุของภาวะวิกฤตในครอบครัว

ได้มีผู้ศึกษาถึงสาเหตุของภาวะวิกฤตในครอบครัวและสรุปไว้เป็นหลายแนวแหลมมวลดิก-
ชัน (Dixon, 1979) แบ่งที่มาของภาวะวิกฤตในครอบครัวไว้เป็น 2 ประเด็น

1. เหตุการณ์จากภายนอกครอบครัว (External Precipitation event) ได้แก่ ภัยตาม
ธรรมชาติ, ความตายของญาติ, การเจ็บป่วยของญาติ เหตุการณ์ที่มาจากภายนอกครอบครัวจะไม่
ถึงกับทำให้ก่อความปั่นป่วนในครอบครัวได้มาก เท่าเหตุการณ์ที่เกิดหรือมาจากบุคคลในครอบ-
ครัวเอง ภาวะวิกฤตในลักษณะนี้มาจากเหตุการณ์ภายนอกครอบครัวนี้ ขึ้นอยู่กับการรับรู้และ
ความรู้สึกของบุคคลทั้งครอบครัวมากน้อยเท่าใด

2. เหตุการณ์จากภายในครอบครัว (Internal Precipitation event) ได้แก่ เหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือเป็นคู่ในครอบครัว เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้นหรือเป็นผู้ประสบกับเหตุการณ์เอง
และเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกระเทือนต่อความรู้สึกของสมาชิกทั้งครอบครัว ทั้งยังก่อให้เกิด
ความปั่นป่วนในการปฏิบัติภารกิจของครอบครัว รวมทั้งค่านิยมและเป้าหมายของครอบครัวทั้ง
หมดถูกกระทบกระเทือน ดังเช่น

- การป่วยเป็นโรคจิตของสมาชิกในครอบครัว
- บุตรหนีออกจากบ้าน
- สมาชิกในครอบครัวถูกข่มขืน
- สมาชิกในครอบครัวเกิดอุบัติเหตุ
- การเปลี่ยนแปลงสถานภาพกระชั้นหันของสมาชิก
- การคลอดบุตรพิการ
- การมีบุตรปัญญาอ่อน
- สมาชิกในครอบครัวเป็นโรคเรื้อรังเรื้อรัง

ดูห์ล (Duhl) ได้ทำการศึกษาถึงเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่ก่อให้เกิดภาวะเครียด และได้
สรุปว่าเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวนั้นน่าจะมาจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิด
ขึ้นและได้จำแนกสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะในด้านคุณ
ค่าแห่งตน ตัวอย่างเช่น สมาชิกในครอบครัวมีโรคเรื้อรังประจำตัวเรื้อรัง ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจ
ตามบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัวได้อีกต่อไป หรือบางรายอาจช่วยตัวเองไม่ได้ตั้งแต่
ก่อน

2. การเปลี่ยนแปลงในอัตมโนทัศน์ของสมาชิกในครอบครัว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ต่อสมาชิกอื่นๆ ทั้งยังก่อให้เกิดความลำบากแก่สมาชิกอื่นในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากันได้ใหม่ เช่น
สมาชิกที่เคยทำงานประกอบอาชีพได้เองในครอบครัว เกิดเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุกระชั้นหัน ต้องตัด

ชาวสองข้าง ต้องอยู่กับบ้าน และต้องการคนดูแลใกล้ชิดก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่การดำเนินชีวิตประจำวันในครอบครัว

3. การเปลี่ยนแปลงของระบบโครงสร้างในครอบครัว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากการแยก การหย่าร้าง หรือการตายของบุคคลในครอบครัว จากการศึกษาพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงของภาวะสมดุลในครอบครัวอย่างมาก หรือแม้แต่การที่สมาชิกจากไปนานๆ จนกระทั่งครอบครัวได้ปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตแล้ว เมื่อสมาชิกผู้นั้นกลับมาใหม่ก็ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อภาวะปกติสุขในครอบครัวนั้นได้อีกเช่นกัน

4. การเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ของครอบครัว ซึ่งไม่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต แต่ก่อให้เกิดความยุ่งยากซึ่งต้องการการปรับตัวใหม่ของสมาชิกในครอบครัว เช่น การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การย้ายบ้าน การเปลี่ยนแปลงอาชีพการงาน การตกงาน

5. การเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังของสมาชิกของครอบครัว ก็สามารถก่อให้เกิดภาวะวิกฤตของคนทั้งครอบครัวได้เช่นกัน เช่น ครอบครัวที่เคร่งศาสนา เกิดมีสมาชิกคนหนึ่งเปลี่ยนความเชื่อเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนาอื่น หรือบุตรชายคนโตของครอบครัว ซึ่งเรียนดี ทุกคนหวังว่าจะสอบเข้ามหาวิทยาลัยในคณะฯ ที่ทุกคนตั้งความหวังไว้ พอปรากฏว่าสอบเข้าไม่ได้ อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤตของครอบครัวได้

ผลของภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นจะด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งก็ตามที่มีผลก่อให้เกิดภาวะวิกฤตของครอบครัวขึ้นนั้น ยังผลให้การประกอบภารกิจหน้าที่ของครอบครัวเสียไปด้วย (Loss of family functioning) และย่อมมีผลกระทบต่อด็ก ซึ่งเป็นสมาชิกเยาว์วัยที่สำคัญของครอบครัว

จากการศึกษา พบว่าภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นกับบุคคลก็ตาม จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับครอบครัวมากที่สุด และมีโอกาสที่จะทำให้เกิดภาวะวิกฤตกับคนทั้งครอบครัวได้ง่ายที่สุดด้วยเช่นเดียวกัน

ตัวอย่างการศึกษาภาวะวิกฤตในผู้มารับบริการ 266 ราย ในโรงพยาบาลกลางวันของ Ross clinic ในเมือง Aberson, Scotland พบดังนี้

ธรรมชาติของสาเหตุที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤต	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว	249	51
ปัญหาเกี่ยวกับงาน	110	22
ปัญหาเศรษฐกิจ	35	7
ปัญหาพฤติกรรมในสังคม	30	6
ปัญหาความเศร้าโศกจากการตาย	27	6
ปัญหาความเจ็บป่วยทางกาย	22	4
ปัญหาดังครมภ์	8	2
อุบัติเหตุ	4	1
อื่นๆ	5	1

นอกจากนี้ Holmes และ Rahe (1967 อ้างใน McCubbin and Thompson, 1987) ได้ศึกษาเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่มีผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิต ต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดความเครียดและเกิดภาวะวิกฤตได้ โดยพบว่าส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับครอบครัว การแต่งงาน อาชีพ เศรษฐกิจ ที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อน การศึกษา ศาสนาและสุขภาพ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบวัดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงในชีวิตที่เรียกว่า Social Readjustment Rating Scale (SRRS) จำนวน 43 เหตุการณ์ หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 คน ประกอบด้วยชาย 215 คน หญิง 179 คน โดยให้แต่ละคนประเมินว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นควรมีระดับของการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตมากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบกับเหตุการณ์เรื่องการแต่งงาน ซึ่งให้คะแนนไว้เท่ากับ 500 ถ้าเหตุการณ์ใดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการแต่งงานก็ให้คะแนนสูงกว่า 500 ในทางกลับกันเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าก็จะให้คะแนนต่ำกว่า 500 ทั้งนี้ โดยไม่พิจารณาว่าเหตุการณ์นั้นๆ จะเป็นที่ยิงประสงค์ของผู้นั้นหรือไม่ก็ตาม เมื่อรวบรวมคะแนนทั้งหมดแล้ว จึงนำไปหาค่าเฉลี่ยของแต่ละเหตุการณ์เรียงลำดับเหตุการณ์ก่อนหลังตามค่าเฉลี่ยของคะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตมากน้อยต่างกัน โดยพบว่าเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในชีวิตที่ก่อให้เกิดความเครียดและภาวะวิกฤตของชีวิต 10 อันดับแรก คือ

- อันดับที่ 1 การเสียชีวิตของคู่สมรส
- อันดับที่ 2 การหย่าร้าง
- อันดับที่ 3 การแยกกันอยู่กับคู่สมรส
- อันดับที่ 4 การติดคุก
- อันดับที่ 5 การตายของสมาชิกครอบครัว หรือญาติ
- อันดับที่ 6 การประสบอุบัติเหตุหรือป่วยหนัก
- อันดับที่ 7 การแต่งงาน
- อันดับที่ 8 การคืนดีกับคู่สมรสเก่า
- อันดับที่ 9 การถูกออกจากงาน
- อันดับที่ 10 การเกษียณ

ซึ่งจะพบว่า ภาวะวิกฤตส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้คาดคิด เป็นภาวะวิกฤตจากสถานการณ์ แต่ยังคงพบได้ว่าเกิดภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง วุฒิภาวะหรือระยะพัฒนาการได้ เช่น การแต่งงาน การเกษียณ เป็นต้น

ต่อมามีผู้นำเหตุการณ์ต่างๆ ที่ Holmes และ Rahe (1967) ศึกษาไว้มาพัฒนา เพื่อให้เหมาะสมขึ้นเรื่อยๆ ดังเช่น Paykel และคณะ (1971) ได้รวบรวมเหตุการณ์ที่สำคัญในชีวิตเพิ่ม

เป็น 61 เหตุการณ์ แล้วนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ป่วยที่มีอาการผิดปกติทางจิต จำนวน 213 ราย และญาติผู้ป่วยจำนวน 160 ราย กำหนดค่าคะแนนตามระดับความเครียดเมื่อกลุ่มตัวอย่างประสบกับแต่ละเหตุการณ์ ตั้งแต่เหตุการณ์ที่ทำให้เครียดน้อยที่สุดเท่ากับ 0 คะแนน จนถึงมากที่สุดเท่ากับ 20 คะแนน เมื่อหาค่าเฉลี่ยของคะแนนแล้วพบว่า เหตุการณ์ที่ได้คะแนนสูง ได้แก่ การตายของลูก ส่วนการแต่งงานของลูกโดยความเห็นชอบเป็นเหตุการณ์ที่ได้คะแนนต่ำสุด

ลักษณะของภาวะวิกฤตของครอบครัว

แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. Maturation/Development crisis
2. Situational crisis

(McCubbin and Patterson, 1989; McCubbin and Thompson, 1987; Friedman, 1992; Gilliss et al 1989; Robinson, 1999,)

ภาวะวิกฤตที่เกิดตามเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงตามวุฒิภาวะหรือระยะพัฒนาการ เป็นเหตุการณ์ที่ครอบครัวประสบจากกระบวนการเจริญเติบโตและพัฒนาการของสมาชิกครอบครัว และของครอบครัวในวงจรชีวิตทั่วไป เป็นระยะของการเปลี่ยนแปลง เป็นรอยต่อของวิถีชีวิต (Transitional stressor หรือ crisis) ที่ก่อให้เกิดความเครียด เช่น การแต่งงาน การตั้งครรภ์ การเกิดของบุตร การเลี้ยงดูบุตร หน้าที่การงาน การเกษียณ

ภาวะวิกฤตที่เกิดจากสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด (Situational crisis) เป็นเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน เช่น การสูญเสีย อาจเป็นบุคคลอันเป็นที่รัก การสูญเสียในสิ่งที่ไม่คาดคิด หรือก่อนเวลาอันสมควร ดังเช่น การสูญเสียสมาชิกผู้เยาว์ การเจ็บป่วยร้ายแรง อุบัติเหตุ หรือวิกฤตการณ์ทางสังคม ภัยธรรมชาติ หรือภัยพิบัติต่างๆ ไฟไหม้ น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น

McCubbin, Patterson and Wilson ได้ร่วมกันพัฒนาเครื่องมือคือ The Family Inventory of Life Events and Changes (FILE) ขึ้นเพื่อที่จะใช้ในการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดเพิ่มขึ้นกับครอบครัว เพื่อจะได้เป็นดัชนีบ่งชี้ถึงภาวะเครียดของครอบครัวที่จะนำไปสู่ภาวะวิกฤตของครอบครัว ในช่วงระยะแรกมีถึง 171 ข้อจาก 8 ด้าน ซึ่งมีตั้งแต่ระยะพัฒนาการของครอบครัว การงาน การบริหารจัดการ ภาวะสุขภาพ เศรษฐกิจ กิจกรรมทางสังคม กฎหมาย และ ความสัมพันธ์ในครอบครัวและบุคคลอื่นๆ ซึ่งมักจะใช้กับครอบครัวที่มีสมาชิกเจ็บป่วยเรื้อรัง ต่อมาได้ลดเหลือ 71 ข้อ จาก 9 ด้าน นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างของครอบครัว เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) จำนวน $n = 2,740$ โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่ม 1 = 1,330 กลุ่ม 2 = 1,410 และได้ค่าความเที่ยงรวมทั้งหมด = 0.81 และหาค่าความตรง (Validity) และจำแนกความ

แตกต่างระหว่างความขัดแย้งภายในครอบครัวระดับต่ำและระดับสูง พร้อมกับได้มีการนำเครื่องมือนี้ไปทำการทำวิจัยต่างๆ มากมายและนำไปใช้ในการให้คำปรึกษาแนะแนว

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสภาพการณ์ของครอบครัวไทย พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากมายในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื่องมาซึ่งประชาชน ผู้คนที่อยู่ในสังคมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผลกระทบมายังครอบครัว หากครอบครัวไม่สามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาคือการเปลี่ยนแปลงได้ ก็ย่อมเกิดภาวะวิกฤตขึ้นกับครอบครัว และจะมีผลกระทบโดยตรงต่อเด็กหรือสมาชิกผู้เยาว์ เนื่องจากครอบครัวเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการที่จะประคับประคองชีวิตตั้งแต่แรกเริ่ม ให้เป็นไปตามครรลองของสังคม เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม เติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สภาพการณ์ เหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว มีดังนี้

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว

มีการศึกษาหลายชิ้นที่ระบุว่า ลักษณะของสังคมไทยจะเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่อครัวเรือนลดน้อยลง เดิมเราพบว่ามีสมาชิกประมาณ 6 คนต่อครัวเรือน แต่ปัจจุบันพบว่ามีเฉลี่ยประมาณ 4.4 คนต่อครัวเรือน มีผลเชื่อมโยงถึงผู้ดูแลเด็ก เกิดภาวะการขาดแคลนผู้ดูแลเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีแรงกดดันให้สตรี ซึ่งโดยทั่วไปจะมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็กเป็นส่วนมาก ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำงานบริการ เพื่อเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดูแลเด็ก (Limanonda et al, 1995; เกริกศักดิ์, 2530) การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของครอบครัว เกิดความตึงเครียดมีผลให้เกิดปัญหาสัมพันธภาพและพบว่าครอบครัวไทยประมาณ ร้อยละ 15 มีการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สมรส เมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งในครอบครัว (Limanonda et al, 1995)

ปัญหาภายในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตามมาด้วย เช่น การใช้สารเสพติด การประกอบอาชญากรรม การหนีออกจากบ้าน

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวอีกประเด็นหนึ่ง คือ การมีอัตราการหย่าร้าง ในครอบครัวสูงขึ้นโดยเฉพาะสังคมเมือง (อรุณรุ่ง, 2535; นิตยา, 2533 อ้างในกุศล และคณะ, 2541) และมีแนวโน้มอัตราการหย่าร้างของประชากรไทยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดอัตราการหย่าร้างสูงขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสมรสและครอบครัว อันเป็นผลมาจากพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจมากขึ้น เนื่องจากได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นตลอดจนการเข้าสู่อาชีพในภาคอุตสาหกรรม

และการบริการ ผลการหย่าร้างถือว่าเป็นวิกฤตของครอบครัว มีผลกระทบอย่างมากต่อเด็ก ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความรักความอบอุ่นอย่างมาก เด็กจะขาดความรักความอบอุ่น นอกจากนี้ยังพบถึงผลกระทบต่อจำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัวด้วย ส่วนสาเหตุของเด็กที่ถูกทอดทิ้งนอกจากสาเหตุที่ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้างแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ได้อีก เช่น การมีบุตรโดยพ่อแม่ไม่พร้อมหรือไม่ตั้งใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการท้องนอกสมรส หรือในสมรสก็ตาม หรือมีสาเหตุจากการที่ครอบครัวยากจน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดกับครอบครัวทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันสถาบันครอบครัวได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก้าวเข้าไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือนิก (NICs-NEW Industrious Contries) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อลักษณะของครอบครัว วัฒนธรรมและประเพณีของประเทศไทย รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และก่อให้เกิดปัญหานานาประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสุขภาพจิตของสมาชิกในสังคม

เต็มสิริ (2538 อ้างในสมศรี และคณะ, 2540) เสนอว่า การก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีผลกระทบต่อลักษณะความเป็นอยู่ของครอบครัวที่เห็นได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในอดีตนั้นประเทศไทยถือได้ว่าเป็นเมืองเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม คือ การทำสวนทำนา หรือทำไร่ โดยใช้แรงงานคนเป็นหลัก ครอบครัวสมัยก่อนจึงเป็นครอบครัวใหญ่ มีคนหลายรุ่นอยู่ร่วมกัน มีลูกหลายคนเพื่อเป็นแรงงาน และในครัวเรือนเพื่อเลี้ยงดูพ่อแม่ ต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุค “เมืองอุตสาหกรรมใหม่” สิ่งที่ถูกกระทบมากที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ครอบครัวในยุคนี้จึงมีขนาดเล็กลง ลูกหลานแต่งงานก็จะแยกครอบครัว เด็กๆ เริ่มขาดความอบอุ่น เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพราะภาวะเศรษฐกิจ เด็กๆ จึงเลียนแบบเพื่อน เพราะไม่มีญาติผู้ใหญ่คอยเป็นที่พึ่งทางใจ เช่น ในอดีต บุคลิกภาพของคนไทยในอดีตนั้น จะเป็นคนยิ้มง่าย ร่าเริงแจ่มใส มีสัมมาคารวะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจบุญสุนทาน มีศีลธรรมและถือคุณธรรมในการดำรงชีวิต สังคมใหม่สอนให้คนแข่งขัน เอาชนะคะคานกัน ต่างคนต่างอยู่ บุคลิกภาพของคนไทยจึงกลายเป็นในทำนองที่ว่า “น้ำขึ้นให้รีบตัก” หรือ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” สังคมใหม่จึงเปราะบาง อัตราการหย่าร้างสูง เด็กๆ ในหลายๆ ครอบครัวตกอยู่ในสภาพ “บ้านแตก” ขาดความรักความอบอุ่น ผลที่ตามมาคือเกิดปัญหาต่อสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ในปัจจุบันคู่สมรสหรือหนุ่มสาวเริ่มต้นชีวิตครอบครัวเร็วเกินไป เนื่องจากเด็กวัยรุ่นเข้าสู่ตลาดแรงงานเมื่อจบการศึกษามัธยมศึกษา (อายุประมาณ 15 ปี) ขาดการเตรียมตัวที่ดีใน

การรับบทบาทเพื่อเป็นพ่อแม่ ทั้งในด้านพื้นฐานความเข้าใจ การตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะพ่อแม่ รวมทั้งความพร้อมในด้านสรีระของผู้เป็นแม่ด้วย ซึ่งส่งผลต่อตัวเด็กทั้งในด้านร่างกายและจิตใจที่ร้ายแรง คือ อาจส่งผลให้ครอบครัวล่มสลาย เพราะขาดความอดทนที่จะรับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นๆ นอกจากนี้สัมพันธภาพในครอบครัว ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มีเวลาอยู่กับครอบครัวน้อยลง และความกดดันทางเศรษฐกิจ ทำให้พ่อแม่มีสภาพจิตใจที่เสื่อมลง ขาดความอดทนและเอื้ออาทรต่อกันนำไปสู่การหย่าร้าง

การอพยพแรงงาน การเปลี่ยนอาชีพ

Kerry Richter (1977) รายงานถึงผลการสำรวจสภาพครอบครัวในชนบทของไทย พบข้อมูลที่น่าจะชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการเกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวหลายประการ เช่น พบว่าในชนบทระหว่าง พ.ศ. 2535 มีผู้อพยพย้ายถิ่นตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไปถึง ร้อยละ 31.8 ซึ่งมีผลทำให้มีเด็กวัย 2-14 ปี ต้องอพยพย้ายตามไปด้วย โดยมีเด็กวัยนี้ ร้อยละ 9.8 เคยอพยพย้ายถิ่นตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป

ข้อมูลที่กล่าวยืนยันถึงปริมาณครอบครัวที่อพยพย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาหางานทำในย่านอุตสาหกรรมหรือในเมืองหลวง ซึ่งการเข้ามาอยู่อาศัยในเมืองมีทั้งมาอยู่ชั่วคราวและอยู่ถาวร และแม้เขาเหล่านี้มีรากเหง้าในชนบทใด ส่วนหนึ่งของพวกเขาก็จะเริ่มต้นครอบครัวของตนเองโดยการแต่งงานและมีลูก แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์กับครอบครัวเดิมในชนบทอยู่ รายงานวิจัย 2 เรื่องของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติยืนยันปรากฏการณ์นี้ โดยสุพจน์ (2538) (อ้างใน ธนะจักร, 2539) สำรวจพบว่า แรงงานที่ทำงานในนิคมอุตสาหกรรมบางพลีส่งลูกกลับไปให้ตายายเลี้ยงที่ต่างจังหวัดถึง ร้อยละ 33.0 ส่วนงานปฏิบัติการสังคม (2539) สำรวจในปีถัดมา พบว่า แรงงานในจังหวัดสมุทรปราการทั้งในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และภาคบริการส่งลูกกลับภูมิลำเนา ร้อยละ 30.6

ครอบครัวเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวแรงงาน ซึ่งเข้ามาใช้ชีวิตในเมือง โดยการตัดสินใจจากชนบทมาอยู่ในเมืองด้วยตนเอง ทั้งจะโดยการผลักดันของปัญหาเศรษฐกิจและถูกดึงดูดด้วยแหล่งงานก็ตาม การตั้งรกรากใหม่ การมีครอบครัวของตนเองในท้องถิ่นใหม่ ย่อมทำให้วิถีชีวิตความเคยชิน ปทัสถาน ค่านิยมในเรื่องการดำรงชีวิตและการมีครอบครัวปรับเปลี่ยนไปจากเดิม ต้องจิต (2538) (อ้างใน ธนะจักร, 2539) ได้ค้นพบว่า ครอบครัวในแถบชตวรรษนอกของกรุงเทพมหานครและบางจังหวัดในปริมณฑล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาจากต่างจังหวัด มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวลดลงกว่าแต่ก่อน รวมทั้งการอบรมสั่งสอนลูกหลานในเรื่องต่างๆ ลดความสำคัญลงกว่าในอดีต โดยเฉพาะเรื่องการช่วยเหลือตนเอง การเป็นผู้ให้และรับ การปฏิบัติตามมารยาทสังคม และการรู้จักยอมรับผิดเมื่อกระทำความผิด

สภาพที่กล่าวมาทั้งหมดน่าจะมีส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงกับปัญหามากมายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดวิกฤตขึ้นภายในครอบครัว และเกิดในกลุ่มครอบครัวแรงงานได้ค่อนข้างสูง คือ การหย่าร้าง การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การทำแท้ง การทอดทิ้งเด็กหลังคลอด การมั่วสุมเสพยาเสพติด การเที่ยวเตร่ รวมไปถึงการเกิดเด็กเร่ร่อน การค้าประเวณี ฯลฯ ครอบครัวผู้ใช้แรงงานมีโอกาสจะต้องเผชิญปัญหาเหล่านี้อยู่แทบทั้งสิ้น (ธัญญา, 2540)

ในระดับการอพยพแรงงานออกไปหางานทำนอกชุมชนนั้น นักวิชาการและผู้สนใจปัญหาสังคมล้วนให้ความเห็นตรงกันว่า "การย้ายถิ่นของแรงงานเพื่อไปทำงานในเมืองก็ดี หรือเพื่อไปทำงานต่างประเทศก็ดีรวมตลอดจนถึงการขายลูกหญิง หลานหญิงเพื่อไปเป็นโสเภณีก็ดี มีส่วนทำลายสถาบันครอบครัวในภาคประชาชนอย่างสำคัญ" (รังสรรค์, 2536) หรือ นอกจากนั้นยังพบว่าเด็กอีสานจำนวนมากอยู่ในครอบครัวที่ขาดพ่อบ้างขาดแม่บ้าง หรือขาดทั้งพ่อและแม่ เพราะพ่อและแม่อพยพไปหางานทำในท้องที่อื่น เด็กๆ อีสานจึงถูกละเลยโดยญาติที่ยังเหลืออยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นคนเฒ่าคนแก่เสียเป็นส่วนใหญ่ ภาวะของครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์คือขาดพ่อบ้าง ขาดแม่บ้าง นี่เป็นสิ่งที่พบเห็นทั่วไปในหมู่บ้านต่างๆ ในภาคอีสานและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นด้วย เกิดภาวะวิกฤตขึ้นกับครอบครัว

นอกจากผลกระทบทั้งในส่วนของการมองภาพรวมทั้งสถาบันครอบครัวแล้ว ยังพบปัญหาของเด็กว่า เด็กที่อยู่ในภาวะโดดเดี่ยวอันเนื่องมาจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านนั้น นำมาซึ่งปัญหาขาดความอบอุ่น จึงมีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างก้าวร้าว "ส่วนในชนบทจะประสบปัญหาด้านการย้ายไปทำงานต่างถิ่น มีผลทำให้เด็กต้องพลัดพรากจากพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เด็กที่ไม่ได้ไปกับพ่อแม่ก็ต้องขาดความอบอุ่น ขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่ ส่วนเด็กที่ย้ายถิ่นไปกับพ่อแม่ ก็จะขาดความผูกพันกับเครือญาติ และประสบปัญหาในการปรับตัวในถิ่นที่อยู่ใหม่และอาจส่งผลต่อการขาดโอกาสทางการศึกษาด้วย" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538)

ความเห็นของนักวิชาการดังกล่าวนี้ ถูกสนับสนุนโดยงานศึกษาวิจัยของชิน ศิริสวัสดิ์ ที่กล่าวถึงผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีผลเสียหลายประการ คือ

1. ครอบครัวขาดความอบอุ่น
2. เด็กขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. ก่อปัญหาหนี้สินเพราะใช้จ่ายสูงในการหางานทำ
4. ปัญหาหย่าร้างมากขึ้น
5. เกิดปัญหาอาชญากรรมเพราะผู้อพยพแรงงานปรับตัวไม่ทัน
6. เยวชนขาดการอบรมกล่อมเกล่าที่ดีและต่อเนื่อง

7. เกิดปัญหาแพร่กระจายของโรคเอดส์ ที่คนในชุมชนติดมาจากการออกไปทำงานนอกชุมชน และในส่วนของเด็กวัยรุ่นที่ออกไปทำงานยังติดยาเสพติดทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมด้วย (ชื่น, 2538 อ้างใน ธนะจักร, 2539)

อย่างไรก็ดี นิธิ (2537) ได้ให้ทัศนะในการมองการอพยพแรงงานที่น่าสนใจว่า “การอพยพออกจากชนบทเข้าหางานทำในเมืองนั้น เป็นสัญญาณของความล่มสลายทางเศรษฐกิจของชนบทอย่างแน่นอน แต่ความล่มสลายนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการอพยพแบบบ้านแตกสาแหรกขาด หากเป็นการอพยพเพื่อเอาตัวรอดอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เรียกกันในทางวิชาการว่าเป็นยุทธศาสตร์การปรับตัวเพื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง”

ประเด็นของการอพยพแรงงานเพื่อการออกไปทำงานนอกชุมชนนี้เชื่อว่าจะมีแต่ผลกระทบในเชิงลบเสียทั้งหมด ด้านดีของการอพยพนอกเหนือจากอุปสรรคที่เห็นชัดเจนคือ การทำให้ครอบครัวและชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้น สมาชิกของครอบครัวมีกินมีใช้มากขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแล้ว จากการศึกษาวิจัยหลายชิ้นพบว่า การเปลี่ยนแปลงอาชีพทั้งในลักษณะเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่น หรือเข้าร่วมแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมชนบทหรือธุรกิจบริการในท้องถิ่น ก็สร้างครอบครัวและชุมชนไม่น้อยเช่นกัน อาทิ การศึกษาวิจัยของมงคล ดอนขวา และ ชนะชัย สืบปรุ พบว่าสตรีชนบทในภาคอีสานที่เข้าร่วมแรงงานในโรงงาน อุตสาหกรรม กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดขอนแก่น มีผลกระทบด้านต่างๆ ที่ดีขึ้นโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสังคม การศึกษาพบว่า “ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบในทางสังคมเท่าใดนัก มีเพียงส่วนน้อยที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งผลกระทบในทางที่ดีขึ้นได้แก่ ทางด้านความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือน ความรู้ความสามารถและระดับฝีมือการทำงาน ส่วนผลกระทบในทางที่แย่ลงได้แก่ ทางด้านสุขภาพอนามัย สุขภาพจิตและทัศนคติทั่วไป” (มงคล และชนะชัย: 2535)

ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุป ได้ว่าการอพยพแรงงาน เป็นเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว ที่อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤตครอบครัว

ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2540 มีผลทำให้เกิดภาวะว่างงานราว 1.5-2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2542 ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวและเด็ก สภาวะการณ์เหล่านี้ ทำให้เกิดปัญหาคนตกงาน ถูกลดเงินเดือน เลิกกิจการ ไม่มีงานทำ จากผลการวิจัยของรุจา (2542) พบว่า ครอบครัวระบุว่า ภาวะตกงานเป็นสาเหตุความเครียดที่สำคัญที่สุดที่มีผลกระทบต่อครอบครัวรุนแรงมากถึงมากที่สุด และการปรับตัวของครอบครัวที่แสดงออกโดยการที่สมาชิกมีภาวะซึมเศร้า ติดสารเสพติด ทะเลาะกัน ชัดแย้งกัน รวมถึงเกิดผล

กระทบต่อสภาวะสุขภาพของเด็ก โดยพบว่าจำนวนครั้งของการเจ็บป่วยของบุตรเพิ่มขึ้น จึงถือได้ว่าภาวะการตกงาน เป็นวิกฤตของครอบครัวที่ค่อนข้างรุนแรง

วิกฤตการณภัยแล้ง

ปัญหาภัยแล้งเป็นวิกฤตการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ในที่นี้อาจจะเป็นภัยธรรมชาติอื่นๆ ได้ด้วย เช่น น้ำท่วม ศัตรูพืชระบาด ซึ่งต่างก็มีผลทำให้ไม่ได้ทำนาทำไร่ เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ อาจต้องกู้หนี้ยืมเงิน ต้องดิ้นรนและหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญห และเป็นสาเหตุให้เกิดการย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน หรือเกิดการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานต่างถิ่น ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี บางกลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานไปต่างประเทศ ผู้อพยพเคลื่อนย้ายต้องละทิ้งครอบครัว และอาชีพเดิม หันไปดำเนินอาชีพใหม่มิใช่การทำไร่ทำนาเช่นที่เคยปฏิบัติ ต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อครอบครัว และชุมชนเดิมที่ละทิ้งมาจะมีเฉพาะคนชราหรือผู้สูงอายุและเด็กอาศัยอยู่ ถือได้ว่าเป็นช่วงภาวะวิกฤตของครอบครัว ที่เกิดจากภัยแล้งหรือภัยธรรมชาติ (จิราวุธ, 2530; สมศักดิ์, 2536)

ครอบครัวกับการเจ็บป่วย

ภาวะสุขภาพในครอบครัว ในปัจจุบันจากสถิติของกระทรวงสาธารณสุข (1998) ของประเทศไทยพบว่า มีครอบครัวเป็นจำนวนมากที่มีผู้ป่วยวิกฤตและเรื้อรังอยู่ในครอบครัว ครอบครัวต้องมีการรับผิดชอบในการดูแล โดยจำแนกเป็น 5 อันดับของโรค คือ โรคระบบทางเดินหายใจ มีอัตราการป่วย 235.8 ต่อประชากร 1,000 คน ระบบทางเดินอาหาร มีอัตราป่วย 120.9 ต่อประชากร 1,000 คน การป่วยจากอุบัติเหตุสารพิษและถูกทำร้ายร่างกาย 67.8 ต่อประชากร 1,000 คน การติดเชื้อ 36.9 ต่อประชากร 1,000 คน และระบบกล้ามเนื้อและกระดูก 60 ต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตของครอบครัวได้ เนื่องจากภาวะการดูแลผู้ป่วยจะมีผลต่อผู้ดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ก่อให้เกิดความเครียดและกดดันอย่างยิ่งต่อผู้ดูแล ส่งผลเชื่อมโยงถึงสมาชิกทุกคนในครอบครัว ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า หากครอบครัวมีสมาชิกเจ็บป่วย จะเป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดกับครอบครัว เป็นภาวะเสี่ยงที่จะเกิดวิกฤตในครอบครัวได้

นอกจากการเจ็บป่วยทางกายที่เกิดขึ้นกับสมาชิกครอบครัว ซึ่งนำไปสู่ความเครียดที่เกิดขึ้นกับครอบครัวแล้วยังมีการศึกษาวิจัยที่สำรวจประชาชนในประเทศ เกี่ยวกับความเครียดและสุขภาพจิตของคนไทย โดย ธงชัย และคณะ (2541) พบว่า ประชากรที่ศึกษาเป็นชาย ร้อยละ 43.9 หญิง ร้อยละ 56.1 อยู่ระหว่าง 12 ปี ถึง 60 ปีขึ้นไป พบว่ามีความเครียด ร้อยละ 67.6 หญิงมีความเครียดมากกว่าชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p > 0.01$ นอกจากนี้พบว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

กับความเครียด ได้แก่ ผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยทำงาน การศึกษาอยู่ในช่วงมัธยมศึกษาปริญญตรี และมีผู้มีปัญหารายได้ไม่พอใช้หรือรายได้ต่ำ จะมีความเครียดสูงกว่าผู้มีรายได้สูง

สาเหตุที่ทำให้เครียด ได้แก่ ปัญหาการงานและอาชีพ ปัญหาการเรียนและการศึกษา และปัญหาการเงินและเศรษฐกิจ ตามลำดับ

นอกจากนี้ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้จัดสัมมนา 4 ภาค เมื่อปี พ.ศ. 2541 เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงที่มีต่อสตรีและเด็กในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย องค์การสตรี ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลการสัมมนาดังนี้

1. สภาพปัญหาความรุนแรง ที่มีต่อสตรีและเด็ก

- ภาวะความเครียดในครอบครัว จากการที่สมาชิก เผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ดิทยาสเพตติต การพนัน ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ยาอกจน ฯลฯ

- การทะเลาะวิวาท ด่าทอกันด้วยวาจา โดยเฉพาะสามีภรรยา
- การทำร้ายร่างกาย ตบตี บางรายทำร้ายถึงพิการปางตาย
- การข่มขืน ภายในบ้านโดยญาติ พ่อเลี้ยง พ่อ น้ำเชย
- การละเมิดทางเพศ โดยผู้ใกล้ชิด เช่น ครูสอนดนตรี ครูสอนว่ายน้ำ พระ เพื่อนชาย
- การทารุณกรรมทางเพศ ด้วยความอาฆาตพยาบาท ข่มขืนแล้วฆ่าอำพรางหลักฐาน
- การทำร้ายจิตใจ ฝ่ายหญิงในกรณีสามีเจ้าชู้นอกใจภรรยาไม่รับผิดชอบครอบครัว
- เด็ก สตรี และคนชรา ถูกทอดทิ้ง
- สมาชิกในครอบครัวติดสุรา ยาบ้า ยาอี
- สมาชิกในครอบครัวติดเชื่อและเป็นโรคเอดส์ เจ็บป่วย เรื้อรัง พิกการ เป็นต้น

2. ปัญหาครอบครัว

- ครอบครัวแตกแยก มีการหย่าร้าง มีบุคคลที่สาม นอกใจ การไม่ยอมรับในคุณค่าของบุคคลในครอบครัว ไม่มีเวลาอบรม เอาใจใส่สมาชิกครอบครัว ขาดความรักความอบอุ่น ขาดความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

- ขาดการสื่อสารที่ดีในครอบครัว
- ครอบครัวเกิดภาวะวิกฤตต่างๆ เช่น การเสียชีวิตของสามี
- ขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
- บทบาทของหญิงชายในครอบครัว หญิงมีการะรับผิดชอบทั้งงานในบ้านและนอก

บ้าน

- มีปัญหากับญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เกิดความแค้นความกลัว

3. ความยากจน ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดจนบางคน ไม่ได้นึกถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้หญิงและความเป็นมนุษย์

4. ปัญหายาเสพติด สุรา การพนัน ทำให้ขาดสมาธิ ขาดการยับยั้งความต้องการของ สัญชาตญาณ เช่น เรื่องการข่มขืน ทบตี ทารุณกรรมต่างๆ

5. ผู้ชายบางกลุ่มขาดความรับผิดชอบ ในเรื่องของการป้องกันโรคเอดส์ การคุมกำเนิด เช่น เมื่อฝ่ายหญิงท้องจะหนีไม่ยอมรับ บางคนจะให้ฝ่ายหญิงไปทำแท้ง บ้างหย่าร้างกันไปทั้งที่ กฎหมายจะต้องให้ฝ่ายชายรับผิดชอบการเลี้ยงดู แต่ในการปฏิบัติผู้ชายจำนวนมากไม่รับผิดชอบ ผู้หญิงซึ่งเป็นแม่ต้องทำหน้าที่แต่ฝ่ายเดียวพบจำนวนมากในสังคมปัจจุบัน

จากการสรุปผลการประชุมสัมมนาในครั้งนี้ก็เป็นสิ่งที่ยืนยันสนับสนุนได้ว่าปัญหาต่างๆ เหล่านี้อาจถือได้ว่าเป็นภาวะเสี่ยง ที่มีผลต่อครอบครัวอาจนำไปสู่ภาวะวิกฤตได้ (สมาคมวางแผน ครอบครัวแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542)

ฉะนั้นในการศึกษาภาวะวิกฤตของครอบครัวในครั้งนี้ จึงได้พัฒนาแบบสอบถามจาก FILE และทบทวนวรรณกรรม เพื่อประเมินเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด อันจะนำไปสู่ภาวะวิกฤตในครอบครัว ส่วนการให้ค่าความสำคัญของแต่ละ เหตุการณ์อาจจะแตกต่างกัน การประเมินการเปลี่ยนแปลงในชีวิต โดยการให้ค่าคะแนนแต่ละ เหตุการณ์ตามของ FILE หรือ Holmes และ Rahe อาจไม่สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของการ เปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของครอบครัวที่ประสบกับเหตุการณ์ได้อย่างแท้จริง เนื่องจาก ครอบครัวจะรับรู้ว่าการณ์นั้นรุนแรงมากหรือน้อยต่างกัน และไม่มีใครสามารถประเมินความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีกว่าตนเอง จึงให้ข้อเสนอแนะว่าควรให้ครอบครัวที่ประสบกับเหตุการณ์เป็นผู้ระบุว่าเหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่ปรารถนาให้เกิดขึ้นหรือไม่ พร้อมทั้งประเมินผลกระทบของเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยว่าส่งผลกระทบด้านดี หรือไม่ดีต่อครอบครัว

ผลการศึกษา

อุบัติการณ์การเกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวเด็กและเยาวชนอายุ 1-18 ปี

อุบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์รายด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวศึกษา โดยภาพรวมทุกพื้นที่ พบ อันดับ 1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุด ร้อยละ 61 อันดับ 2 ปัญหาภายในครอบครัว โดยภาพรวมทั้งประเทศพบ ร้อยละ 30 อันดับ 3 การเกิดเหตุการณ์ปัญหาสัมพันธภาพ คู่สมรส ร้อยละ 15 อันดับ 4 ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 13 และอันดับ 5 ปัญหาการด้านอาชีพการงาน การเปลี่ยนงานหรือตกงาน ร้อยละ 12

ปัญหาด้านเศรษฐกิจแยกรายภาคพบสูงสุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 65 รองลงมาที่ภาคเหนือ ร้อยละ 62 ภาคใต้ ร้อยละ 60 ภาคกลางต่ำที่สุด ร้อยละ 58

ปัญหาภายในครอบครัว แยกรายภาคพบสูงสุดที่ภาคกลาง ร้อยละ 33 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ และภาคใต้ต่ำสุด พบ ร้อยละ 32 31 29 และ 27 ตามลำดับ

ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส กรุงเทพมหานคร พบสูงสุด ร้อยละ 17 ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ร้อยละ 15 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด ร้อยละ 12

ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าร้อยละสูงสุด ร้อยละ 15 ภาคกลาง ภาคเหนือและภาคใต้ ร้อยละ 12 (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 แสดงร้อยละอุบัติการณ์การเกิดภาวะวิกฤตรายด้านในครอบครัวภาพรวมทั้งประเทศและแยกตามภูมิภาค

อันดับที่	เหตุการณ์(รายด้าน)	รวมทั้งประเทศ	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*	ภาคใต้
1	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	61	59	58	62	65 (1)	60
2	ปัญหาภายในครอบครัว	30	31	33	29	32 (2)	27
3	ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส	15	17	15	15	12 (5)	15
4	ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร	13	15	12	12	15 (3)	12
5	ปัญหาด้านอาชีพการงานและการเปลี่ยนงาน	12	14	12	11	12 (6)	12
6	ปัญหาด้านการย้ายเข้า-ออก	11	10	10	11	14 (4)	11
7	ปัญหาด้านการเจ็บป่วย	10	9	9	9	11 (7)	11
8	ปัญหาด้านการสูญเสีย	6	7	7	7	7 (8)	5
9	ปัญหาด้านกฎหมาย	4	5	4	4	4 (9)	2
	จำนวนครอบครัว	9,488	1,509	1,992	1,989	1,998	2,000

* () คือมีการเรียงอันดับต่างจากภาคอื่นๆ

ครอบครัวที่มีเด็กในทุกกลุ่มอายุจะพบอุบัติการณ์ของการเกิดภาวะวิกฤต เรียงอันดับเหมือนกัน โดยพบอุบัติการณ์สูงสุด คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น มีการกู้ยืมเงิน พบ ร้อยละ 57 ถึง 64 รองลงมาพบการเกิดปัญหาภายในครอบครัว ซึ่งจะเป็นการเกิดปัญหาหรือเหตุการณ์หลายอย่างที่แก้ไขไม่ได้ คนในบ้านมีปัญหาทางด้านอารมณ์ คนในบ้านติดยาหรือติดสุรา หรือมีความขัดแย้งไม่ลงรอยกันระหว่างพ่อแม่และลูก ร้อยละ 29-30 ผลการศึกษาโดยภาพรวมของแต่ละกลุ่มอายุ อุตบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์รายด้านของแต่ละกลุ่มอายุใกล้เคียงกันมาก (ตารางที่ 5.2)

ตารางที่ 5.2 แสดงร้อยละอุบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์รายด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว แยกตามกลุ่มอายุ

อันดับที่	ข้อคำถาม	ครอบครัว เด็กอายุ 1-18 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 1-<3 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 3-<6 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 6-<13 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 13-<18 ปี
1	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	61	57	59	61	64
2	ปัญหาภายใน ครอบครัว	30	29	30	30	30
3	ปัญหาสัมพันธภาพ คู่สมรส	15	15	15	15	14
4	ปัญหาการตั้งครรภ์ และการเลี้ยงดูบุตร	13	14	14	13	13
5	ปัญหาด้านอาชีพการ งานและการเปลี่ยนแปลง	12	13	13	12	11
6	ปัญหาด้านการย้าย เข้า-ออก	11	12	12	10	10
7	ปัญหาด้านการ เจ็บป่วย	10	10	9	10	10
8	ปัญหาด้านการ สูญเสีย	6	6	6	7	6
9	ปัญหาด้านกฎหมาย	4	4	4	4	3
	จำนวนครอบครัว	9,488	1,571	1,585	3,178	3,154

การเกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว แยกตามเขตการปกครองโดยพิจารณาแบ่งเป็น ในเขตและนอกเขตเทศบาล พบว่า อันดับที่ 1 และ 2 ในทุกเขต คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาภายในครอบครัว โดยพบอุบัติการณ์ของปัญหาด้านเศรษฐกิจระหว่าง ร้อยละ 56 ถึง 65 และพบว่าอุบัติการณ์การเกิดนอกเขตเทศบาลสูงกว่าในเขตเทศบาล ยกเว้นภาคกลางของการเกิดในเขตและนอกเขตเท่ากัน ร้อยละ 58 ส่วนปัญหาภายในครอบครัวที่พบสูงเป็นอันดับ 2 จะพบอุบัติการณ์ของการเกิดเหตุการณ์ ร้อยละ 26 ถึง 35 แต่จะพบอุบัติการณ์การเกิดในเขตเทศบาลมากกว่านอกเขตเทศบาล ยกเว้นที่ภาคเหนือจะพบอุบัติการณ์เท่ากันทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล ร้อยละ 29 กล่าวได้ว่าอุบัติการณ์ในเขตเทศบาลสูงกว่านอกเขตเทศบาล ยกเว้นปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีอุบัติการณ์นอกเขตสูงกว่าในเขตเทศบาล ปัญหาด้านการย้ายเข้า-ออก ในภาพรวมทั้งประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้พบนอกเขตสูงกว่าในเขตเทศบาล ปัญหาด้านการเจ็บป่วยและปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดนอกเขตสูงกว่าในเขตเทศบาล (ตารางที่ 5.3)

วิเคราะห์เหตุการณ์รายชื่อที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวในภาพรวมทั้งประเทศ 5 อันดับแรก พบ อันดับ 1 คือ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในครอบครัว ร้อยละ 65 อันดับ 2 การกู้ยืมเงิน ร้อยละ 56 อันดับ 3 สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาทางด้านอารมณ์ ร้อยละ 53 อันดับ 4 การมีปัญหาความยากลำบากในการเลี้ยงดูหลาน ร้อยละ 36 และอันดับ 5 การมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยา ร้อยละ 34 การเกิดภาวะวิกฤตแยกตามพื้นที่ศึกษา พบภาคเหนือและภาคใต้มีรูปแบบการเกิดภาวะวิกฤตใน 3 อันดับแรกเช่นเดียวกันกับภาพรวมทั้งประเทศ

ส่วนกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีรูปแบบการเกิดภาวะวิกฤตใน 3 อันดับแรกเช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งกลุ่มภาวะวิกฤตที่เกิดเช่นเดียวกันกับภาพรวมทั้งประเทศ แต่ลำดับการเกิดต่างกัน (ตารางที่ 17 ในภาคผนวก)

ครอบครัวที่มีเด็กในทุกกลุ่มอายุ จะพบอุบัติการณ์รายชื่อ สูงสุดอันดับ 1 คือ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 65 โดยพบมากที่สุดครอบครัวเด็กอายุ 13-18 ปี ร้อยละ 68 รองลงมาครอบครัวเด็กอายุ 3-6 ปี ร้อยละ 66 ครอบครัวเด็กอายุ 6-13 ปี ร้อยละ 65 และครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี ร้อยละ 62 ส่วนอันดับ 2 คือ การกู้ยืมเงิน ร้อยละ 56 และคนในบ้านมีปัญหาทางด้านอารมณ์ ร้อยละ 53 ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-3 ปี และ 3-6 ปี พบเหตุการณ์คนในบ้านมีปัญหาทางด้านอารมณ์สูงกว่าการกู้ยืมเงิน (ตารางที่ 18 ในภาคผนวก)

การเกิดเหตุการณ์รายชื่อที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว โดยพิจารณาแยกตามเขตการปกครองพบการมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นสูงสุดเป็นอันดับ 1 ทั้งในเขตนอกเขต และกรุงเทพมหานคร พบ ร้อยละของการเกิดอุบัติการณ์ระหว่าง 60-69 ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกเขตพบอุบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์มีการกู้ยืมเงินสูงสุดอันดับ 1 ร้อยละ 73 และพบการมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น

เป็นอันดับ 2 ร้อยละ 64 เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างการเกิดอุบัติเหตุในเขตและนอกเขตเทศบาล พบว่า เหตุการณ์คนในบ้านมีปัญหาด้านอารมณ์จะพบในเขตมากกว่านอกเขต ทั้งในภาพรวมทั้งประเทศและทุกภูมิภาค ส่วนเหตุการณ์การกู้ยืมเงินจะพบอุบัติเหตุในเขตมากกว่านอกเขต ทั้งในภาพรวมทั้งประเทศและทุกภูมิภาค (ตารางที่ 19 ในภาคผนวก)

ตารางที่ 5.3 แสดงร้อยละการเกิดเหตุการณ์ร้ายด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว แยกตามเขตการปกครอง

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายด้าน)	รวมทั้งประเทศ		กทม.	ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
		ใน เขต	นอก เขต		ใน เขต	นอก เขต	ใน เขต*	นอก เขต	ใน เขต*	นอก เขต*	ใน เขต*	นอก เขต
1	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	59	64	59	58	58	58 (1)	65 (1)	61 (1)	69 (1)	56 (1)	63
2	ปัญหาภายในครอบครัว	31	29	31	35	31	29 (2)	29 (2)	33 (2)	31 (2)	27 (2)	26
3	ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส	16	14	17	16	14	16 (3)	15 (3)	13 (4)	10 (7)	15 (3)	15
4	ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร	14	13	15	14	11	12 (5)	12 (4)	15 (3)	16 (3)	13 (4)	12
5	ปัญหาด้านอาชีพการงานและการเปลี่ยนแปลง	13	11	14	14	11	13 (4)	10 (6)	12 (6)	11 (6)	12 (5)	12
6	ปัญหาด้านการย้ายเข้า-ออก	10	11	10	11	9	11 (6)	10 (5)	13 (5)	15 (4)	10 (7)	11
7	ปัญหาด้านการเจ็บป่วย	10	10	9	10	8	9 (7)	10 (7)	11 (7)	12 (5)	11 (6)	10
8	ปัญหาด้านการสูญเสีย	7	6	7	7	7	9 (8)	5 (8)	7 (8)	7 (8)	5 (8)	5
9	ปัญหาด้านกฎหมาย	4	3	5	5	4	4 (9)	4 (9)	4 (9)	3 (9)	3 (9)	2
	จำนวนครอบครัว	4,917	4,571	1,509	850	1,142	850	1,139	854	1,144	854	1,146

* (...) คือมีการเรียงอันดับต่างจากภาคอื่นๆ

ผลกระทบของเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวเด็กและเยาวชนอายุ 1-18 ปี

ครอบครัวเมื่อเกิดเหตุการณ์ปัญหาในแต่ละด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนของการเกิดผลกระทบต่อครอบครัวในระดับปานกลาง เหตุการณ์รายด้านที่ส่งผลกระทบมาก 5 อันดับแรกในภาพรวมทั้งประเทศ กรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่างๆ อันดับ 1 คือ ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร อันดับ 2 ปัญหาด้านการเจ็บป่วย อันดับ 3 ปัญหาด้านกฎหมาย อันดับ 4 ปัญหาด้านอาชีพการงานและการเปลี่ยนแปลง และอันดับ 5 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยอันดับบางภาคแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบอยู่ระหว่าง 1.89 ถึง 2.35 ส่วนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบน้อยที่สุดในภาพรวมทั้งประเทศ กรุงเทพมหานคร และทุกภาค คือ ปัญหาด้านการย้ายเข้าออก มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบอยู่ระหว่าง 1.29-1.48

เมื่อพิจารณาอุบัติการณ์และผลกระทบในภาพรวมทุกพื้นที่พบว่า ครอบครัวที่มีปัญหาเศรษฐกิจ 7,625 ครอบครัว จากครอบครัวทั้งหมด 9,481 ครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.98 อันดับที่ 2 รองลงมา คือ ปัญหาภายในครอบครัว พบใน 6,171 ครอบครัว และมีค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.77 ส่วนปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรพบเกิดปัญหาในครอบครัว 3,581 ครอบครัว ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.15 ปัญหาด้านกฎหมายพบในครอบครัว 940 ครอบครัว ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.10

จำแนกผลกระทบรายพื้นที่ศึกษาในกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่างๆ พบในรูปแบบเดียวกัน คือ พบปัญหาด้านเศรษฐกิจเกิดกับครอบครัวจำนวนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาด้านอื่นๆ คือพบในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,175 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,509 ครอบครัว ภาคกลางพบ 1,565 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,992 ครอบครัว ภาคเหนือพบ 1,599 ครอบครัว จากครอบครัวทั้งหมด 1,989 ครอบครัว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบ 1,643 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,998 ครอบครัว ภาคใต้พบ 1,643 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 2,000 ครอบครัว โดยพบค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.13, 1.89, 1.98, 2.06 และ 1.89 ตามลำดับ คืออยู่ในระดับค่อนข้างน้อยถึงปานกลาง อันดับที่ 2 รองลงมาคือปัญหาภายในครอบครัว เป็นเหตุการณ์รายด้านที่เกิดกับจำนวนครอบครัวมากเป็นอันดับที่ 2 และมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผลกระทบอยู่ระหว่าง 1.68 ถึง 1.91 ส่วนปัญหาที่ส่งผลกระทบมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร คือปัญหาด้านอาชีพการงานและการเปลี่ยนแปลง โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.20 โดยพบใน 471 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,509 ครอบครัว ภาคกลางและภาคใต้ พบปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบมากที่สุด คือ 2.12 และ 2.15 โดยภาคกลางพบใน 687 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,992 ครอบครัว และภาคใต้พบ 705 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 2,000 ครอบครัว ภาคเหนือและ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบปัญหาด้านการเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบมากที่สุด คือ 2.12 และ 2.35 โดยพบในภาคเหนือ 450 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,989 ครอบครัว ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบ 490 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 1,998 ครอบครัว (ตารางที่ 5.4)

ผลกระทบการเกิดเหตุการณ์ร้ายด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวแยกตามกลุ่มอายุเด็ก พบว่า ครอบครัวเด็กอายุ 13-18 ปี มีค่าเฉลี่ยผลกระทบมากกว่าทุกกลุ่มอายุ ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบรวมทั้ง 9 ด้าน 1.86 ใน 3,027 ครอบครัว จากครอบครัวทั้งหมด 3,154 ครอบครัว จำแนกปัญหารายด้าน พบปัญหาด้านการเจ็บป่วยค่าเฉลี่ยผลกระทบสูงสุด 2.25 พบใน 739 ครอบครัว รองลงมา คือ ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.23 กับ 1,205 ครอบครัว แต่เหตุการณ์ร้ายด้านที่เกิดมากที่สุด คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบ 2,594 ครอบครัว ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.05 รองลงมา คือ ปัญหาภายในครอบครัว 2,051 ครอบครัว ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 1.78

สำหรับกลุ่มอายุอื่น ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-3 ปี พบค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบมากที่สุด คือ 2.09 ในปัญหาด้านกฎหมาย โดยพบเหตุการณ์เกิดขึ้นกับ 179 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวทั้งหมดของกลุ่มอายุนี้นี้ 1,571 ครอบครัว รองลงมาคือ ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร 2.03 พบเกิดกับ 589 ครอบครัว

ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 3-6 ปี พบปัญหาด้านการเจ็บป่วยมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบมากที่สุด 2.08 โดยพบเหตุการณ์เกิดขึ้นกับ 357 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวในกลุ่มอายุนี้นี้ทั้งหมด 1,585 ครอบครัว รองลงมา คือ ปัญหาด้านการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร กับปัญหาด้านกฎหมาย ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.06 พบเหตุการณ์เกิดขึ้นกับครอบครัว 620 และ 152 ครอบครัวตามลำดับ

ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 6-13 ปี พบค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบมากที่สุด 2.19 ในปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร โดยพบเหตุการณ์เกิดขึ้นกับครอบครัว จำนวน 1,167 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวในกลุ่มอายุนี้นี้ทั้งหมด 3,178 ครอบครัว รองลงมาคือปัญหาด้านกฎหมาย ค่าเฉลี่ย 2.16 พบใน 331 ครอบครัว (ตารางที่ 5.5)

ตารางที่ 5.4 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบการเกิดเหตุการณ์ร้ายด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตใน ครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี ภาพรวมทั้งประเทศและแยกตามภูมิภาค

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายด้าน)	รวมทั้งประเทศ		กรุงเทพฯ		ภาคกลาง*		ภาคเหนือ*		ภาคอีสาน*		ภาคใต้*	
		ค่า เฉลี่ย	จน. ครบ- ครัว	ค่า เฉลี่ย	จน. ครบ- ครัว	ค่า เฉลี่ย	จน. ครบ- ครัว	ค่า เฉลี่ย	จน. ครบ- ครัว	ค่า เฉลี่ย	จน. ครบ- ครัว	ค่า เฉลี่ย	จน. ครบ- ครัว
1	ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร	2.15	3,581	2.17(2)	610	2.12(1)	687	2.11(2)	705	2.21(3)	874	2.15(1)	705
2	ปัญหาด้านการเงินปวย	2.12	2,235	2.12(4)	352	1.93(4)	435	2.12(1)	450	2.35(1)	490	2.05(2)	508
3	ปัญหาด้านกฎหมาย	2.10	940	2.10(5)	180	2.04(2)	217	2.10(3)	207	2.24(2)	195	2.00(4)	141
4	ปัญหาด้านอาชีพการงานและการ เปลี่ยนแปลง	2.07	2,620	2.20(1)	471	2.03(3)	557	2.05(4)	509	2.08(4)	542	2.02(3)	541
5	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	1.98	7,625	2.13(3)	1,175	1.89(5)	1,565	1.98(5)	1,599	2.06(5)	1,643	1.89(5)	1,643
6	ปัญหายากภายในครอบครัว	1.77	6,171	1.82(6)	1,014	1.68(6)	1,393	1.77(7)	1,306	1.91(7)	1,264	1.70(6)	1,194
7	ปัญหาด้านการสูญเสีย	1.76	1,156	1.67(8)	203	1.60(7)	250	1.87(6)	247	1.95(6)	268	1.64(7)	188
8	ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส	1.68	3,499	1.68(7)	624	1.60(8)	756	1.75(8)	747	1.84(8)	626	1.58(8)	746
9	ปัญหาด้านการย้ายเข้า-ออก	1.39	1,761	1.39(9)	229	1.29(9)	327	1.45(9)	361	1.48(9)	461	1.29(9)	383
	รวมปัญหา 9 ด้าน	1.81	9,063	1.87	1,438	1.72	1,882	1.83	1,914	1.93	1,910	1.73	1,919
	จำนวนครอบครัว	9,481		1,509		1,992		1,989		1,998		2,000	

(.....) คือมีการเรียงอันดับต่างจากภาคอื่นๆ

ตารางที่ 5.5 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบการเกิดอุบัติเหตุการรายนด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวแยกตามกลุ่มอายุ

อันดับ ที่	ข้อคำถาม	ครอบครัว เด็กอายุ 1-18 ปี		ครอบครัว เด็กอายุ 1-3 ปี*		ครอบครัว เด็กอายุ 3-6 ปี*		ครอบครัว เด็กอายุ 6-13 ปี*		ครอบครัว เด็กอายุ 13-18 ปี*	
		ค่าเฉลี่ย	จน. ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จน. ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จน. ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จน. ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จน. ครอบครัว
1	ปัญหาการตั้งครุฑและการเลี้ยงดูบุตร	2.15	3,581	2.03(2)	589	2.06(2)	620	2.19(1)	1,167	2.23(2)	1,205
2	ปัญหาด้านการเจ็บป่วย	2.12	2,235	1.98(4)	361	2.08(1)	357	2.07(4)	778	2.25(1)	739
3	ปัญหาด้านกฎหมาย	2.10	940	2.09(1)	179	2.06(3)	152	2.16(2)	331	2.06(4)	278
4	ปัญหาด้านอาชีพการงานและการเปลี่ยนแปลง	2.07	2,620	2.01(3)	452	2.01(4)	472	2.10(3)	866	2.11(3)	830
5	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	1.98	7,625	1.89(5)	1,218	1.94(5)	1,253	1.96(5)	2,560	2.05(5)	2,594
6	ปัญหายากในครอบครัว	1.77	6,171	1.74(6)	1,017	1.80(6)	1,047	1.77(7)	2,056	1.78(6)	2,051
7	ปัญหาด้านการสูญเสีย	1.76	1,156	1.72(7)	178	1.74(7)	195	1.79(6)	420	1.75(7)	363
8	ปัญหาสัมพันธ์ภาพคู่สมรส	1.68	3,499	1.66(8)	575	1.70(8)	601	1.71(8)	1,212	1.66(8)	1,111
9	ปัญหาด้านการย้ายเข้า-ออก	1.39	1,761	1.35(9)	318	1.38(9)	317	1.45(9)	564	1.34(9)	562
	รวมปัญหา 9 ด้าน	1.81	9,063	1.75	1,487	1.79	1,508	1.81	3,041	1.86	3,027
	จำนวน	9,488		1,571		1,585		3,178		3,154	

* (....) คือมีการเรียงอันดับต่างจากภาคอื่นๆ

การศึกษาผลกระทบรายข้อ โดยภาพรวมทุกพื้นที่ การเกิดเหตุการณ์คนในบ้านตงงานหรือไม่มีงานทำ ถูกเลิกจ้าง จะส่งผลกระทบมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.39 พบใน 1,847 ครอบครัว จากครอบครัวทั้งหมด 9,488 ครอบครัว และพบใน กรุงเทพมหานครค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.52 ภาคกลาง 2.35 และภาคใต้ 2.34 รองลงมา คือ เหตุการณ์ที่เกิดปัญหาหรือเหตุการณ์หลายอย่างที่แก้ไขไม่ได้ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.30 พบใน 1,942 ครอบครัว ส่วนภาคเหนือ พบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบมากที่สุด คือ คนในบ้านหนีออกจากบ้าน ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบเท่ากับ 2.54 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเหตุการณ์สามีภรรยาแยกทางกันหรือหย่าร้าง มีค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบสูงสุด คือ 2.81

ส่วนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัว จำนวนมากที่สุด คือ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น โดยภาพรวมทุกพื้นที่ พบเกิดกับครอบครัว 6,189 ครอบครัว จากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 9,488 ครอบครัว ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.10 กรุงเทพมหานครค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.19 ภาคกลาง ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.01 ภาคเหนือ ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.14 ภาคใต้ ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.02 แต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะพบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับจำนวนครอบครัวมากที่สุด คือ เหตุการณ์การกู้ยืมเงินค่าเฉลี่ยคะแนน ผลกระทบ 2.05 (ตารางที่ 20 ในภาคผนวก)

วิเคราะห์ผลกระทบตามกลุ่มอายุของเด็ก พบว่า อันดับ 1 คือ เหตุการณ์คนในบ้านตงงานไม่มีงานทำหรือถูกเลิกจ้าง ครอบครัวเด็กอายุ 1-<3 ปี ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.39 ครอบครัวเด็กอายุ 6-<13 ปี ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.38 และครอบครัวเด็กอายุ 13-<18 ปี ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.40 สอดคล้องกับภาพรวมทั้งประเทศ แต่ในครอบครัวเด็กอายุ 3-<6 ปี จะมีเหตุการณ์ สามีภรรยาแยกทางกันหรือหย่าแล้วจะมีผลกระทบมากที่สุด ค่าเฉลี่ยผลกระทบ 2.50 ส่วนเหตุการณ์ที่คนในบ้านตงงานไม่มีงานทำหรือถูกเลิกจ้าง เป็นอันดับ 2 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบเท่ากับ 2.37

ส่วนเหตุการณ์ที่พบว่าเกิดขึ้นกับครอบครัวในแต่ละกลุ่มอายุมากที่สุด คือ การมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น พบในครอบครัวเด็กอายุ 1-18 ปี 6,189 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมด 9,488 ครอบครัว พบค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบ 2.10 (ตารางที่ 21 ในภาคผนวก)

การจัดอันดับผลกระทบของภาวะวิกฤตโดยพิจารณาจาก สัดส่วนการเกิดเหตุการณ์คู่กับค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบที่มีต่อครอบครัว อันดับ 1 คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ อันดับ 2 ปัญหาภายในครอบครัว อันดับ 3 ปัญหาการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร อันดับ 4 มีปัญหากับคู่สมรส อันดับ 5 ปัญหาการเปลี่ยนงานหรือตงงาน อันดับ 6 ปัญหาการเจ็บป่วย อันดับ 7 ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานหรือหนีออกจากบ้าน อันดับ 8 ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว อันดับ 9 ปัญหาด้านกฎหมายสมาชิกในครอบครัวถูกจับหรือติดคุก (ตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 การจัดอันดับการเกิดอุบัติเหตุการที่มีผลกระทบให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว (ค่าเฉลี่ยคะแนน X สัดส่วนการเกิดเหตุการณ์) จำแนกรายภาค

อันดับ ที่	เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิด ภาวะวิกฤต	รวม	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ*	ภาค อีสาน*	ภาคใต้
1	ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	1.21	1.26	1.23	1.23	1.33	1.31
2	ปัญหาภายในครอบครัว	0.53	0.56	0.51	0.51	0.61	0.46
3	ปัญหาการตั้งครม.และการ เลียงดูบุตร	0.28	0.25	0.25 (4)	0.25 (4)	0.33	0.26
4	ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส	0.25	0.24	0.26 (3)	0.26 (3)	0.22 (6)	0.24
5	ปัญหาด้านอาชีพการงาน และการเปลี่ยนแปลง	0.248	0.24	0.23	0.23	0.25	0.24
6	ปัญหาด้านการเจ็บป่วย	0.21	0.17	0.19	0.19	0.26 (4)	0.23
7	ปัญหาด้านการย้ายเข้า-ออก	0.15	0.13	0.16	0.16	0.21	0.14
8	ปัญหาด้านการสูญเสีย	0.11	0.11	0.13	0.13	0.14	0.08
9	ปัญหาด้านกฎหมาย	0.08	0.08	0.08	0.08	0.09	0.04

* เรียงลำดับแตกต่างจากพื้นที่อื่น

ระดับผลกระทบของภาวะวิกฤตต่อครอบครัวเด็กและเยาวชนอายุ 1-18 ปี

ผลกระทบของภาวะวิกฤตต่อครอบครัวตามการรับรู้ของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ ปานกลาง และสูง โดยภาพรวมทั้งประเทศ พบว่าครอบครัว มีภาวะวิกฤตระดับต่ำ ร้อยละ 20.5 ระดับปานกลาง ร้อยละ 55.4 และระดับสูง ร้อยละ 24 และเมื่อจำแนกตามเขตการปกครองพบว่า ครอบครัวในเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตระดับสูงถึง ร้อยละ 25.7 มากกว่านอกเขตเทศบาลที่พบ ร้อยละ 22.2 จำแนกรายพื้นที่ศึกษาพบว่ากรุงเทพมหานคร และภูมิภาคพบ มีลักษณะเช่นเดียวกับภาพรวมทั้งประเทศ คือ มีภาวะวิกฤตระดับสูง มากกว่าครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล กล่าวได้ว่าครอบครัวในเขตเทศบาลเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้น จะมีผลกระทบมากกว่าครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล ยกเว้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ครอบครัวนอกเขตเทศบาลจะอยู่ในภาวะวิกฤตระดับสูงมากกว่าครอบครัวในเขตเทศบาล

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมระหว่างกรุงเทพมหานคร และภูมิภาคต่างๆ พบว่า ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตระดับต่ำ พบจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 18.5 ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบ

จำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 23 ที่ภาคกลาง ส่วนครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตระดับสูง พบจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 28.1 ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 20.1 ที่ภาคใต้ แสดงว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นกับครอบครัวจะเกิดผลกระทบหรือเกิดภาวะวิกฤตสูงสุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเกิดผลกระทบหรือภาวะวิกฤตต่ำที่สุดที่ภาคใต้ (ตารางที่ 5.7)

ตารางที่ 5.7 ร้อยละ (จำนวนครอบครัว) ของระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี ภาพรวมทั้งประเทศแยกตามภูมิภาค และเขตการปกครอง

ภาวะวิกฤต ระดับ	ภาพรวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	ใน เขต	นอก เขต	รวม	ใน เขต	นอก เขต
ต่ำ (<p25)	20.5 (1,898)	20.2 (964)	20.9 (934)	19.6 (282)	23.0 (451)	21.0 (174)	24.4 (277)	19.9 (382)	19.0 (157)	20.5 (225)	18.5 (360)	18.2 (151)	18.8 (209)	21.4 (423)	23.6 (200)	19.7 (223)
ปานกลาง (p25-p75)	55.4 (5,218)	54.1 (2,583)	56.9 (2,545)	53.1 (765)	54.5 (1,070)	52.4 (435)	56.0 (635)	57.2 (1,100)	56.4 (466)	57.8 (634)	53.3 (1,037)	53.9 (448)	52.9 (589)	58.5 (1,156)	55.4 (469)	60.8 (687)
สูง (>p75)	24.0 (2,222)	25.7 (1,227)	22.2 (995)	27.3 (393)	22.6 (443)	26.5 (221)	19.6 (222)	22.9 (441)	24.6 (203)	21.7 (238)	28.1 (547)	27.9 (232)	28.3 (315)	20.1 (398)	21.0 (178)	19.5 (220)

ระดับภาวะวิกฤตจำแนกตามกลุ่มอายุของเด็กและเยาวชนในครอบครัว

1. ระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี มีภาวะวิกฤตระดับต่ำ ร้อยละ 23 ระดับปานกลาง ร้อยละ 54.6 และระดับสูง ร้อยละ 22.4 ครอบครัวในเขตเทศบาลมีผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่าครอบครัวนอกเขตเทศบาล ยกเว้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเฉพาะในส่วนภาวะวิกฤตของครอบครัวระดับสูง พบว่าจำนวนร้อยละของครอบครัวนอกเขตเทศบาลจะมากกว่าครอบครัวในเขตเทศบาล เมื่อวิเคราะห์รายพื้นที่ พบว่า ครอบครัวในกรุงเทพมหานครมีภาวะวิกฤตระดับสูง มากที่สุดจากกล่าวได้ว่ากรุงเทพมหานคร เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นกับครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี จะเกิดผลกระทบหรือเกิดภาวะวิกฤตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ (ตารางที่ 22 ในภาคผนวก)

2. ระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 3-6 ปี มีภาวะวิกฤตระดับต่ำ ร้อยละ 20.6 ระดับปานกลาง ร้อยละ 54.1 และระดับสูง ร้อยละ 25.3 ครอบครัวในเขตเทศบาลจะมีภาวะวิกฤตระดับสูง มากกว่า ครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล ยกเว้นภาคเหนือ และภาคใต้ ที่ครอบครัวนอกเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตสูงกว่าครอบครัวในเขตเทศบาล

เมื่อวิเคราะห์รายพื้นที่ พบว่า ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีภาวะวิกฤตระดับสูง มากที่สุด ร้อยละ 31.7 ส่วนครอบครัวในภาคใต้มีภาวะวิกฤตระดับสูงน้อยที่สุด ร้อยละ 18.4 กล่าวได้ว่าเมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้นกับครอบครัวเด็กอายุ 3-6 ปี จะเกิดหรือผลกระทบมากที่สุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเกิดผลกระทบน้อยที่สุดที่ภาคใต้ (ตารางที่ 23 ในภาคผนวก)

3. ระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 6-13 ปี มีภาวะวิกฤตระดับต่ำ ร้อยละ 20.8 ระดับปานกลาง ร้อยละ 55.5 และระดับสูง ร้อยละ 23.7 ครอบครัวในเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตระดับสูงมากกว่าครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล กล่าวได้ว่าครอบครัวในเขตเทศบาลเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นจะมีผลกระทบหรือเกิดภาวะวิกฤตสูงกว่าครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล

เมื่อวิเคราะห์รายพื้นที่ พบว่า ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีภาวะวิกฤตระดับสูง ร้อยละ 27.5 รองลงมาคือกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 27.4 และพบน้อยที่สุดในภาคใต้ ร้อยละ 19.7 กล่าวได้ว่าภาคใต้เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นในครอบครัวที่มีเด็กอายุ 6-13 ปี จะมีผลกระทบให้ครอบครัวเกิดภาวะวิกฤตน้อยกว่าภาคอื่นๆ (ตารางที่ 24 ในภาคผนวก)

4. ระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 13-18 ปี มีภาวะวิกฤตระดับต่ำ ร้อยละ 18.9 ระดับปานกลาง ร้อยละ 56.6 และระดับสูง ร้อยละ 24.6 ครอบครัวในเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตครอบครัวระดับสูงมากกว่าครอบครัวนอกเขตเทศบาล กล่าวได้ว่าครอบครัวที่มีเด็ก

อายุ 13-18 ปี ในเขตเทศบาลเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ จะมีผลกระทบเกิดภาวะวิกฤตมากกว่าครอบครัวนอกเขตเทศบาล เมื่อวิเคราะห์รายพื้นที่ พบว่า ภาคตะวันออกเฉิยเหนือและภาคใต้ครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตระดับสูงกว่าครอบครัวที่อยู่ในเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉิยเหนือครอบครัวนอกเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตระดับสูง ร้อยละ 29 ภาคใต้ครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีภาวะวิกฤตระดับสูง ร้อยละ 23.3 กล่าวได้ว่าครอบครัวเด็กอายุ 13-18 ปี ในภาคตะวันออกเฉิยเหนือเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ จะมีผลกระทบเกิดภาวะวิกฤตมากกว่าภาคอื่น (ตารางที่ 25 ในภาคผนวก)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวเด็กและเยาวชนอายุ 1-18 ปี

ครอบครัวที่มีลูกอายุ 1-3 ปี

ภาวะวิกฤตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การศึกษาของพ่อแม่ อาชีพของพ่อ สถานภาพสมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย รายได้และความเพียงพอของรายได้ การได้รับการช่วยเหลือด้านสิ่งของและการเงิน จากเครือข่ายสังคม และลักษณะครอบครัวที่มีพ่อแม่และพ่อแม่และญาติ และอาชีพแม่ (ตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตของครอบครัวกับปัจจัยด้านครอบครัว อายุ 1-3 ปี

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
การศึกษาของพ่อ				<0.001
-ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	4 (8.9)	26 (57.8)	15 (33.3)	
-ประถมศึกษา	137 (21.9)	335 (53.1)	157 (25.0)	
-มัธยมศึกษา	97 (21.0)	251 (54.4)	113 (24.5)	
-ปวช./ปวส./ปวท.	62 (28.1)	125 (56.6)	34 (15.4)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	45 (34.9)	75 (58.1)	9 (7.0)	
อาชีพของพ่อ				<0.001
-งานวิชาชีพ	33 (28.9)	73 (64.0)	8 (7.0)	
-งานบริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	129 (27.8)	248 (53.4)	87 (18.8)	
-เกษตรกร/คนงาน	183 (21.4)	468 (54.7)	205 (23.9)	
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มี	4 (8.3)	23 (47.9)	21 (43.8)	
การศึกษาของแม่				<0.001
-ต่ำกว่าประถมศึกษา/ ไม่ได้ศึกษาแล้ว	6 (11.1)	32 (59.3)	176 (25.5)	
-ประถมศึกษา	148 (21.4)	367 (53.1)	98 (21.4)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
-มัธยมศึกษา	103 (22.5)	257 (56.1)	40 (21.5)	
-ปวช./ปวส./ปวท.	42 (22.6)	104 (55.9)	9 (7.0)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	48 (37.5)	71 (55.5)	16 (29.6)	
อาชีพของแม่				0.004
-งานวิชาชีพ	19 (38.0)	26 (52.0)	5 (10.0)	
-งานบริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	104 (26.4)	219 (55.6)	71 (18.0)	
-เกษตรกร/คนงาน	125 (21.2)	331 (56.1)	134 (22.7)	
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงาน	101 (20.8)	257 (53.0)	127 (26.2)	
สถานภาพการสมรส				<0.001
-อยู่ด้วยกัน	329 (24.4)	742 (55.0)	277 (20.5)	
-แยกกันอยู่ แต่มีความสัมพันธ์กัน	23 (12.6)	96 (52.7)	63 (34.6)	
-แยกทาง/หย่าร้าง	-	-	-	
-ม่าย - พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ - ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต - อื่นๆ	-	-	2 (100.0)	
รายได้ของครอบครัว				<0.001
-ต่ำ	38 (22.4)	86 (50.6)	46 (27.1)	
-ปานกลาง	233 (20.9)	623 (55.8)	260 (23.3)	
-สูง	79 (33.2)	125 (52.5)	34 (14.3)	
สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย				<0.001
-เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน และเจ้าของห้องชุด	241 (26.5)	503 (55.2)	167 (18.3)	
-เป็นเจ้าของบ้านแต่ต้องเช่าที่ดิน	16 (20.8)	37 (48.1)	24 (31.2)	
-บ้านเช่า	26 (14.0)	99 (53.2)	61 (32.8)	
-อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า	70 (19.6)	197 (55.2)	90 (25.2)	
-อื่นๆ	-	-	-	
ความสัมพันธ์ในครอบครัว				<0.001
-Extreme	2 (22.2)	1 (11.1)	6 (66.7)	
-moderate	7 (14.0)	22 (44.0)	21 (42.0)	
-midrange	126 (16.6)	408 (53.8)	225 (29.6)	
-balanced	218 (30.4)	407 (56.8)	91 (12.7)	
ความเพียงพอของรายได้				<0.001
-ไม่พอจ่าย	62 (10.8)	316 (55.0)	197 (34.3)	
-พอใช้จ่าย	289 (30.3)	521 (54.6)	145 (15.2)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน				<0.001
- เคย	149 (33.4)	222 (49.8)	75 (16.8)	
- ไม่เคย	202 (18.6)	616 (56.8)	266 (24.5)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของ				<0.001
- เคย	262 (26.7)	528 (53.8)	191 (19.5)	
- ไม่เคย	89 (16.2)	308 (56.1)	152 (27.7)	

สถิติ : Chi-square test

ครอบครัวเด็กอายุ 3-<6 ปี

ภาวะวิกฤตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-value}<0.001$ คือ ลักษณะครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกหรือพ่อแม่ลูกและญาติ สถานภาพสมรส รายได้และความเพียงพอของรายได้ของครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินและสิ่งของจากเครือข่ายสังคม ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p\text{-value}=0.005$ คือ ขนาดครอบครัวไม่เกิน 4 คน (ตารางที่ 5.9)

ตารางที่ 5.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตของครอบครัวกับปัจจัยด้านครอบครัว อายุ 3-<6 ปี

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
สถานภาพการสมรส				<0.001
- อยู่ด้วยกัน	288 (22.4)	713 (55.4)	285 (22.2)	
- แยกกันอยู่ แต่มีความสัมพันธ์กัน	28 (11.3)	117 (47.4)	102 (41.3)	
- พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่	--	5 (71.4)	2 (28.6)	
- ม่าย - ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต - อื่นๆ	2 (40.0)	2 (40.0)	1 (20.0)	
รายได้ของครอบครัว				<0.001
- ต่ำ	27 (15.7)	83 (48.8)	60 (35.3)	
- ปานกลาง	227 (19.7)	621 (54.0)	302 (26.3)	
- สูง	62 (28.7)	126 (58.3)	28 (13.0)	
จำนวนคนในบ้าน				0.005
- ไม่เกิน 4 คน	175 (23.9)	391 (53.4)	166 (22.7)	
- มากกว่า 4 คน	144 (17.7)	446 (54.9)	222 (27.3)	
ความสัมพันธ์ในครอบครัว				<0.001
- Extreme	-	-	9 (100.0)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
- moderate	6 (9.5)	23 (36.5)	34 (54.0)	
- midrange	121 (14.8)	427 (52.4)	267 (32.8)	
- balanced	192 (29.1)	387 (58.6)	81 (12.3)	
ความเพียงพอของรายได้				<0.001
- ไม่พอจ่าย	52 (8.6)	318 (52.4)	237 (39.0)	
- พอใช้จ่าย	266 (28.4)	519 (55.3)	153 (16.3)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน				<0.001
- เคย	135 (30.4)	234 (52.7)	75 (16.9)	
- ไม่เคย	183 (16.7)	601 (54.7)	315 (28.7)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของ				<0.001
- เคย	238 (24.3)	535 (54.5)	208 (21.2)	
- ไม่เคย	79 (14.1)	301 (53.6)	182 (32.4)	

สถิติ : Chi-square test

ครอบครัวเด็กอายุ 6-<13 ปี

ภาวะวิกฤตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การศึกษาและอาชีพของพ่อแม่ ลักษณะครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกหรือพ่อแม่ลูกและญาติ สถานภาพสมรส รายได้และความเพียงพอของรายได้ของครอบครัว ขนาดครอบครัวไม่เกิน 4 คน จำนวนบุตร ความสัมพันธ์ของครอบครัว การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินและสิ่งของจากเครือข่ายสังคม (ตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตของครอบครัวกับปัจจัยด้านครอบครัว
อายุ 6-<13 ปี

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
การศึกษาของพ่อ				<0.001
- ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	26 (17.0)	74 (48.4)	53 (34.6)	
- ประถมศึกษา	292 (18.4)	897 (56.7)	394 (24.9)	
- มัธยมศึกษา	160 (21.9)	412 (56.4)	158 (21.6)	
- ปวช./ปวส./ปวท.	69 (23.3)	166 (56.1)	61 (20.6)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	71 (38.4)	95 (51.4)	19 (10.3)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
อาชีพของพ่อ				<0.001
-งานวิชาชีพ	66 (33.8)	98 (50.3)	31 (15.9)	
-งานบริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	197 (24.5)	443 (55.1)	164 (20.4)	
-เกษตรกร/คนงาน	336 (18.6)	1,036 (57.5)	430 (23.9)	
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มี	11 (14.3)	32 (41.6)	34 (44.2)	
การศึกษาของแม่				<0.001
-ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	23 (13.2)	87 (50.0)	64 (36.8)	
-ประถมศึกษา	356 (18.9)	1,045 (55.4)	485 (25.7)	
-มัธยมศึกษา	121 (21.8)	322 (58.0)	112 (20.2)	
-ปวช./ปวส./ปวท.	57 (23.8)	147 (61.5)	35 (14.6)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	74 (43.3)	79 (46.2)	18 (10.5)	
อาชีพของแม่				<0.001
-งานวิชาชีพ	41 (39.8)	51 (49.5)	11 (10.7)	
-งานบริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	198 (22.1)	503 (56.3)	193 (21.6)	
-เกษตรกร/คนงาน	281 (19.2)	811 (55.5)	370 (25.3)	
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มีงาน	107 (19.9)	297 (55.1)	135 (25.0)	
ลักษณะครอบครัว				0.001
-พ่อและแม่/พ่อ/แม่	379 (22.4)	932 (55.1)	380 (22.5)	
-พ่อและแม่/พ่อ/แม่+ญาติ	191 (18.6)	595 (58.0)	240 (23.4)	
-อื่นๆที่เหลือ	48 (18.0)	131 (49.2)	87 (32.7)	
สถานภาพการสมรส				<0.001
-อยู่ด้วยกัน	538 (22.1)	1,377 (56.5)	523 (21.5)	
-แยกกันอยู่ แต่มีความสัมพันธ์กัน	98 (16.4)	302 (50.5)	198 (33.1)	
-แยกทาง/หย่าร้าง	1 (5.6)	12 (66.7)	5 (27.8)	
-หม้าย - พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ - ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต - อื่นๆ	2 (12.5)	11 (68.8)	3 (18.8)	
รายได้ของครอบครัว				<0.001
-ต่ำ	69 (17.7)	210 (53.8)	111 (28.5)	
-ปานกลาง	422 (18.8)	1,270 (56.5)	554 (24.7)	
-สูง	145 (33.6)	226 (52.4)	60 (13.9)	
สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย				<0.001
-เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน และเจ้าของห้องชุด	485 (23.3)	1,176 (56.5)	420 (20.2)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
- เป็นเจ้าของบ้านแต่ต้องเช่าที่ดิน	24 (11.5)	107 (51.2)	78 (37.3)	
- บ้านเช่า	52 (17.7)	154 (52.4)	88 (29.9)	
- อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า	76 (15.5)	274 (55.9)	140 (28.6)	
- อื่นๆ	-	-	1 (100.0)	
จำนวนบุตร				<0.001
- ไม่เกิน 2 คน	501 (22.4)	1,250 (55.9)	487 (21.8)	
- มากกว่า 2 คน	136 (16.6)	445 (54.3)	238 (29.1)	
จำนวนคนในบ้าน				<0.001
- ไม่เกิน 4 คน	356 (23.2)	852 (55.6)	324 (21.1)	
- มากกว่า 4 คน	283 (18.3)	859 (55.5)	407 (26.3)	
ความสัมพันธ์ในครอบครัว				<0.001
- Extreme	-	-	8 (100.0)	
- moderate	9 (14.5)	21 (33.9)	32 (51.6)	
- midrange	138 (15.4)	503 (56.0)	258 (28.7)	
- balanced	497 (23.4)	1,189 (56.1)	434 (20.5)	
ความเพียงพอของรายได้				<0.001
- ไม่พอจ่าย	144 (10.2)	760 (53.7)	510 (36.1)	
- พอใช้จ่าย	500 (29.9)	953 (56.9)	221 (13.2)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน				<0.001
- เคย	292 (31.3)	487 (52.2)	154 (16.5)	
- ไม่เคย	352 (16.3)	1,225 (56.8)	578 (26.8)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของ				<0.001
- เคย	458 (23.3)	1,086 (55.2)	422 (21.5)	
- ไม่เคย	186 (16.6)	627 (55.9)	309 (27.5)	

สถิติ : Chi-square test

ครอบครัวเยาวชนอายุ 13 ถึง 18 ปี

ภาวะวิกฤตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การศึกษาของพ่อแม่ อาชีพของพ่อ ลักษณะครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกและพ่อแม่ลูกและญาติ สถานภาพสมรส รายได้และความเพียงพอของรายได้ของครอบครัว การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ของครอบครัว และการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินและสิ่งของจากเครือข่ายสังคม ส่วนปัจจัยด้าน

ลักษณะครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูกหรือมีเพียงพ่อหรือแม่กับลูก และลักษณะครอบครัวขยายและจำนวนลูก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 5.11)

ตารางที่ 5.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตของครอบครัวกับปัจจัยด้านครอบครัว
อายุ 13-18 ปี

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
การศึกษาของพ่อ				<0.001
-ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	43 (22.1)	96 (49.2)	56 (28.7)	
-ประถมศึกษา	294 (16.2)	1,029 (56.9)	487 (26.9)	
-มัธยมศึกษา	101 (19.3)	308 (59.0)	113 (21.6)	
-ปวช./ปวส./ปวท.	54 (24.9)	125 (57.6)	38 (17.5)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	52 (32.3)	96 (49.2)	18 (11.2)	
อาชีพของพ่อ				<0.001
-งานวิชาชีพ	55 (24.9)	133 (60.2)	33 (14.9)	
-งานบริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	156 (21.0)	442 (59.6)	144 (19.4)	
-เกษตรกร/คนงาน	300 (17.2)	986 (56.5)	458 (26.3)	
-ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ไม่มี	15 (13.6)	38 (34.5)	38 (34.5)	
การศึกษาของแม่				<0.001
-ต่ำกว่าประถมศึกษา/ไม่ได้ศึกษาแล้ว	46 (15.7)	161 (54.9)	86 (29.4)	
-ประถมศึกษา	364 (17.3)	1,187 (56.6)	574 (26.1)	
-มัธยมศึกษา	73 (23.9)	175 (57.2)	58 (19.0)	
-ปวช./ปวส./ปวท.	32 (19.3)	102 (61.4)	32 (19.3)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	45 (35.7)	66 (52.4)	15 (11.9)	
ลักษณะครอบครัว				0.031
-พ่อและแม่/พ่อ/แม่	382 (19.5)	1,125 (57.5)	450 (23.0)	
-พ่อและแม่/พ่อ/แม่+ญาติ	130 (16.6)	431 (55.1)	221 (28.3)	
-อื่นๆที่เหลือ	49 (20.6)	126 (52.9)	63 (26.5)	
สถานภาพการสมรส				<0.001
-อยู่ด้วยกัน	469 (19.7)	1,385 (58.3)	522 (22.0)	
-แยกกันอยู่ แต่มีความสัมพันธ์กัน	92 (14.6)	322 (51.2)	215 (34.2)	
-แยกทาง/หย่าร้าง	9 (30.0)	13 (43.3)	8 (26.7)	
-หม้าย - พ่อหรือแม่แต่งงานใหม่ - ทั้งพ่อและแม่เสียชีวิต - อื่นๆ	7 (33.3)	11 (52.4)	3 (14.3)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	ภาวะวิกฤตของครอบครัว : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
รายได้ของครอบครัว				<0.001
- ต่ำ	65 (16.8)	207 (53.5)	115 (29.7)	
- ปานกลาง	383 (17.1)	1,280 (57.1)	577 (25.8)	
- สูง	129 (30.1)	242 (56.5)	57 (13.3)	
สภาพการครองครองที่อยู่อาศัย				<0.001
- เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน และเจ้าของห้องชุด	457 (20.6)	1,270 (57.1)	496 (22.3)	
- เป็นเจ้าของบ้านแต่ต้องเช่าที่ดิน	30 (13.0)	130 (56.5)	70 (30.4)	
- บ้านเช่า	35 (14.1)	131 (52.8)	82 (33.1)	
- อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า	57 (15.6)	205 (56.2)	103 (28.2)	
- อื่นๆ	-	1 (100.0)	-	
จำนวนบุตร				0.003
- ไม่เกิน 2 คน	375 (20.8)	1,009 (56.1)	416 (23.1)	
- มากกว่า 2 คน	204 (16.3)	721 (57.5)	329 (26.2)	
จำนวนคนในบ้าน				0.006
- ไม่เกิน 4 คน	333 (20.8)	904 (56.4)	366 (22.8)	
- มากกว่า 4 คน	249 (16.9)	835 (56.7)	389 (26.4)	
ความสัมพันธ์ในครอบครัว				<0.001
- Extreme	-	4 (36.4)	7 (63.6)	
- moderate	8 (9.1)	42 (47.7)	38 (43.2)	
- midrange	225 (14.9)	819 (54.3)	464 (30.8)	
- balanced	349 (23.7)	875 (59.5)	247 (16.8)	
ความเพียงพอของรายได้				<0.001
- ไม่พอจ่าย	176 (11.3)	840 (54.0)	539 (34.7)	
- พอใช้จ่าย	406 (26.7)	899 (59.1)	217 (14.3)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน				<0.001
- เคย	231 (27.0)	472 (55.1)	153 (17.9)	
- ไม่เคย	349 (15.8)	1,265 (57.1)	601 (27.1)	
ได้รับความช่วยเหลือด้านสิ่งของ				<0.001
- เคย	431 (21.6)	1,142 (57.3)	420 (21.1)	
- ไม่เคย	150 (13.9)	595 (55.1)	334 (31.0)	

สถิติ : Chi-square test

สรุปผลการวิจัย

1. อุบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว

อุบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์รายด้านที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว ศึกษาโดยภาพรวมทุกพื้นที่ พบอันดับ 1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจสูงสุด พบ ร้อยละ 61 อันดับ 2 คือ ปัญหาภายในครอบครัว โดยภาพรวมทั้งประเทศพบ ร้อยละ 30 อันดับ 3 การเกิดเหตุการณ์ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส ร้อยละ 15 อันดับ 4 ปัญหาการตั้งครุภรรยาและการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 13 และอันดับ 5 ปัญหาด้านอาชีพการงาน การเปลี่ยนงานหรือตกงาน ร้อยละ 12

ปัญหาด้านเศรษฐกิจแยกรายภาคพบสูงสุดที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 65 รองลงมาที่ภาคเหนือ ร้อยละ 62 ภาคใต้ ร้อยละ 60 ภาคกลางต่ำที่สุด ร้อยละ 58

ปัญหาภายในครอบครัว แยกรายภาคพบสูงสุดที่ภาคกลาง ร้อยละ 33 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ และภาคใต้ต่ำสุด พบ ร้อยละ 32, 31 29 และ 27 ตามลำดับ

ปัญหาสัมพันธภาพคู่สมรส กรุงเทพมหานคร พบสูงสุด ร้อยละ 17 ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ร้อยละ 15 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 12

ปัญหาการตั้งครุภรรยาและการเลี้ยงดูบุตร กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าร้อยละสูงสุด ร้อยละ 15 ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ ร้อยละ 12

ครอบครัวเด็กอายุ 1-18 ปีในเขตเทศบาลมีเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวมากกว่าครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาล ยกเว้นปัญหาด้านเศรษฐกิจครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีปัญหามากกว่าครอบครัวในเขตเทศบาล

ครอบครัวเด็กในทุกกลุ่มอายุจะพบอุบัติการณ์ของการเกิดภาวะวิกฤต เรียงอันดับเหมือนกัน โดยพบอุบัติการณ์สูงสุด คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น มีการกู้ยืมเงิน พบ ร้อยละ 57 ถึง 64 รองลงมา เป็นการเกิดปัญหาภายในครอบครัว ซึ่งจะเป็นการเกิดปัญหาหรือเหตุการณ์หลายอย่างที่แก้ไขไม่ได้ คนในบ้านมีปัญหาทางด้านอารมณ์ คนในบ้านติดยาหรือติดสุรา หรือมีความขัดแย้งไม่ลงรอยกันระหว่างพ่อแม่และลูก ร้อยละ 29-30 โดยภาพรวมของแต่ละกลุ่มอายุ อุบัติการณ์การเกิดเหตุการณ์รายด้านของแต่ละกลุ่มอายุใกล้เคียงกันมาก

2. ผลกระทบของเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตต่อครอบครัว

การจัดอันดับผลกระทบของภาวะวิกฤตโดยพิจารณาจาก สัดส่วนการเกิดเหตุการณ์คูณกับค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบที่มีต่อครอบครัว อันดับ 1 คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ อันดับ 2 ปัญหาภายในครอบครัว อันดับ 3 ปัญหาการตั้งครุภรรยาและการเลี้ยงดูบุตร อันดับ 4 มีปัญหากับคู่สมรส

อันดับ 5 ปัญหาการเปลี่ยนงานหรือตกงาน อันดับ 6 ปัญหาการเจ็บป่วย อันดับ 7 ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานหรือหนีออกจากบ้าน อันดับ 8 ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว และ อันดับ 9 ปัญหาด้านกฎหมายสมาชิกในครอบครัวถูกจับหรือติดคุก

3. ระดับของภาวะวิกฤตที่มีต่อครอบครัว

เมื่อประเมินระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวโดยภาพรวมทั้งหมดจะอยู่ระดับปานกลาง ระหว่าง ร้อยละ 50-60 ครอบครัวมีภาวะวิกฤตระดับต่ำพบอยู่ระหว่าง ร้อยละ 18-25 ครอบครัวที่มีภาวะวิกฤตในระดับสูงพบ ร้อยละ 19-28 โดยพบว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเป็นภาคที่ครอบครัวมีภาวะวิกฤตระดับสูงมากที่สุด คือ ร้อยละ 28.1 ในขณะที่ภาคใต้จะเป็นภาคที่ครอบครัวมีภาวะวิกฤตอยู่ในระดับสูงน้อยที่สุด ร้อยละ 20.1 เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มอายุเด็กในแต่ละครอบครัวจะพบลักษณะการเกิดภาวะวิกฤตสอดคล้องกับภาพรวมทั้งประเทศ และเมื่อแยกตามเขตการปกครองครอบครัวที่อยู่ในเขตเทศบาลจะมีระดับภาวะวิกฤตสูงกว่าครอบครัวที่อยู่ในนอกเขตเทศบาล

4. ปัจจัยครอบครัวที่สัมพันธ์กับการเกิดภาวะวิกฤตของครอบครัว

ภาวะวิกฤตของครอบครัวจะมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการศึกษาของพ่อแม่ อาชีพของพ่อ ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรส ความเพียงพอของรายได้ของครอบครัว สัมพันธภาพของครอบครัว และการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน และสิ่งของของครอบครัว

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครอบครัวในการศึกษครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-18 ปี โดยศึกษาครอบครัวในมิติด้านกายภาพ คือ ขนาดครอบครัว โครงสร้างและรูปแบบของครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ผู้เลี้ยงดูหลัก เด็กและเยาวชนอายุ 1-18 ปี การได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายสังคมของครอบครัว มิติด้านกายภาพเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของครอบครัว และมีมิติครอบครัวด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและภาวะวิกฤตของครอบครัว ผลการศึกษาสรุปได้ว่า

สภาพภาพของครอบครัวศึกษา

ครอบครัวซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวนบุตรเฉลี่ย 2 คน ขนาดครอบครัวโดยเฉลี่ย 5.05 ซึ่งใหญ่กว่าครอบครัวทั่วไปในการศึกษาทั่วประเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.7) ในปีเดียวกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2544) โครงสร้างและรูปแบบครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวมีรูปแบบครอบครัว คือ พ่อแม่ลูกอยู่ด้วยกันเป็นส่วนใหญ่พบมากในกรุงเทพมหานคร และมีครอบครัวที่มีเฉพาะแม่กับลูกหรือพ่อกับลูกเพียงลำพังเพิ่มขึ้น ครอบครัวขยายในรูปแบบเดิมที่มีปู่ย่าหรือตายายอยู่ร่วมกับพ่อแม่ลูก ยังพบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบครอบครัวที่มีเฉพาะปู่ย่า หรือตายายอยู่กับหลานเพียงลำพังหรือพี่น้องอยู่กันตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วยเพิ่มขึ้น พบมากในภาคเหนือและรูปแบบครอบครัวที่มีพี่น้องอยู่กันตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่อยู่ด้วยพบในทุกภาคยกเว้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พ่อแม่และผู้เลี้ยงดูหลัก มากกว่าครึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร และเป็นผู้ใช้แรงงาน สภาพการทำงานของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูหลัก ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างรายได้เฉลี่ยของครอบครัว 10,385.75 บาทต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครมีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยและสูงกว่าทุกพื้นที่ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยและต่ำกว่าทุกพื้นที่ ครอบครัวในภาคกลางมีรายได้เพียงพอมากที่สุดและน้อยที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนครอบครัวในภาคใต้มีเงินออมสูงสุดและต่ำสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ่อแม่หรือผู้

เลี้ยงดูเด็กและเยาวชน ร้อยละ 12.2 ยากจน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 2,178 บาท พ่อแม่ของเด็กอายุ 10-13 ปี ย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพมากที่สุดและน้อยที่สุดในครอบครัวที่มีลูกอายุ ต่ำกว่า 3 ปี

พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักหนึ่งในสามมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น สถานภาพสมรสของครอบครัวส่วนใหญ่สมรสและอยู่ด้วยกันมากที่สุด ในครอบครัวที่มีลูกอายุน้อยกว่า 3 ปี แต่ในกลุ่มที่มีลูกอายุ มากกว่า 3 ปี ขึ้นไปค่าร้อยละการแยกทางหรือหย่าร้างเพิ่มขึ้นและพบสูงสุดในครอบครัวที่มีลูกอายุ 16-18 ปี การได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนด้านการเงินและข้าวของจากเครือข่ายสังคมของครอบครัว พบในครอบครัวที่มีลูกอายุ 13-16 ปีมากที่สุดและน้อยที่สุดในครอบครัวที่มีลูกอายุ 3-6 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง แม่เป็นผู้เลี้ยงดูหลักทุกกลุ่มอายุยกเว้นกลุ่มอายุต่ำกว่า 3 ปี แม่เป็นผู้เลี้ยงดูน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่นส่วนใหญ่ย้ายมาเป็นผู้เลี้ยงดูหลัก

สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี

ครอบครัวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใน เขตเทศบาลและสุขาภิบาล มีบ้านอยู่ถาวรส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ยกเว้นในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นทาวน์เฮ้าส์และห้องแถว ขนาดพื้นที่บ้านส่วนใหญ่มากกว่า 5 ตารางเมตร ความแออัดของการอยู่อาศัย 1 ห้องนอน มากกว่า 4 คน พบ ร้อยละ 15.6 สภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลเสียต่อเด็กและเยาวชน ในเขตเมือง คือ ร้านขายสุรา ร้อยละ 86.0 ป่อนการพนัน สถานะโรงมหรสพ โรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 14-18 สภาพแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กอายุ 1-6 ปี ในชนบท คือ หนองน้ำ คูน้ำ ร้อยละ 57.9-59.4 จากการศึกษาของกานดา และคณะ (2544) พบว่า เด็กอายุ 5-14 ปี เสียชีวิตจากการจมน้ำ และอุบัติเหตุจราจร สูงเป็นอันดับแรก ร้อยละ 40

แหล่งประโยชน์ของครอบครัวเด็กอายุ <3 ปี และ เด็กอายุ 3-6 ปี ส่วนใหญ่ คือ ตลาด ร้านค้า โรงพยาบาล ศาสนสถาน สถานศึกษา โทรศัพท์สาธารณะ มีครอบครัวเด็กอายุ <3 ปี เพียงร้อยละ 45.2 ที่มีแหล่งประโยชน์สำหรับลูก อาทิ สนามเด็กเล่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือ สวนสาธารณะ ครอบครัวเด็กอายุ 3-6 ปี ร้อยละ 46.5 มีแหล่งประโยชน์สำหรับลูก อาทิ สนามเด็กเล่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือ สวนสาธารณะ

การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมในการเล่นของเด็ก ครอบครัวเด็กอายุ <3 ปี ร้อยละ 76.5 มีบริเวณโล่งนอกบ้าน >5 ตารางเมตร ให้เด็กเล่น และครอบครัว ร้อยละ 41.5 มีการจัดบริเวณในบ้านเฉพาะให้เป็นที่เล่นของเด็ก ครอบครัวเด็กอายุ 3-6 ปี ร้อยละ 51.1 มีบริเวณโล่งนอกบ้าน

>5 ตารางเมตร ให้เด็กเล่น ครอบครัวมีการจัดบริเวณให้เป็นที่เล่นเฉพาะของเด็ก ในบ้าน ร้อยละ 37.8 นอกบ้าน ร้อยละ 27.1 และเด็กเล่นในสวนสาธารณะ ร้อยละ 27.6

คุณภาพสภาพแวดล้อมของบ้าน ครอบครัวส่วนใหญ่มีคุณภาพสภาพแวดล้อมของบ้านในระดับปานกลาง กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนคุณภาพสภาพแวดล้อมของบ้าน ระดับต่ำมากกว่าระดับสูง ส่วนภาคอื่นมีสัดส่วนคุณภาพสภาพแวดล้อมของบ้านระดับสูงมากกว่าระดับต่ำ ปัจจัยด้านครอบครัวที่สัมพันธ์กับการมีคุณภาพสภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กอายุ ต่ำกว่า 3 ปี คือ การศึกษาและอาชีพของพ่อแม่ ลักษณะครอบครัว ผู้เลี้ยงดูหลัก รายได้ครอบครัว การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย จำนวนบุตร ขนาดครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัว ส่วนในกลุ่มอายุ 3-6 ปี ปัจจัยด้านครอบครัวที่สัมพันธ์กับการมีคุณภาพสภาพแวดล้อม คือ ขนาดของครอบครัว

สัมพันธภาพภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ในครอบครัวตามความคิดเห็นของผู้เลี้ยงดูหลัก มีลักษณะสมดุล กล่าวคือ เป็นครอบครัวที่สมาชิกมีความผูกพันกันมาก มีความร่วมมือและการปรับตัวดี กรุงเทพมหานครและภาคใต้ลักษณะสัมพันธภาพในครอบครัวมีลักษณะสุดขั้วมากกว่าภาคอื่นๆ คือ สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ความผูกพันและความร่วมมือกันน้อย การปรับตัวไม่ดี สัมพันธภาพในครอบครัวที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีลักษณะสมดุลมากกว่าในเขตเทศบาล ส่วนปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัว ได้แก่ อาชีพของบิดา ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว สภาพการครองครองที่อยู่อาศัย จำนวนคนในบ้านและภาวะวิกฤตในครอบครัว

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ตามความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับกลางค่อนข้างไปทางสมดุล กล่าวคือ เป็นครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันปานกลาง ความร่วมมือและการปรับตัวอยู่ในระดับดี สัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กในแต่ละภาคของประเทศแตกต่างกัน ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลไม่แตกต่างกัน ปัจจัยด้านครอบครัวที่สัมพันธ์กับ สัมพันธภาพในครอบครัว คือ ลักษณะครอบครัวที่พ่อแม่ลูกอยู่รวมกับญาติ พ่อกับลูกหรือแม่กับลูกอยู่รวมกับญาติ สถานภาพการสมรสของพ่อแม่ และภาวะวิกฤตในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัวตามการรับรู้ของผู้เลี้ยงดูหลักกับเด็กและเยาวชนมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ภาวะวิกฤตในครอบครัว

การเกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว โดยภาพรวมทั้งประเทศ อันดับ 1 มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ อันดับ 2 มีปัญหาภายในครอบครัวที่แก้ไม่ได้ อันดับ 3 มีปัญหาคู่สมรสทะเลาะ หย่า/แยกกัน อันดับ 4 มีปัญหาการตั้งครรรภ์และการเลี้ยงดูบุตร อันดับ 5 มีปัญหาการเปลี่ยนงาน/ตงงาน อันดับ 6 มีปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงาน นี้ออกจากบ้าน อันดับ 7 มีปัญหาด้านการเจ็บป่วย อันดับ 8 มีปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว อันดับ 9 สมาชิกในครอบครัวด้านกฎหมายถูกจับหรือติดคุก

ระดับภาวะวิกฤต ในภาพรวมทั้งประเทศ ระดับสูง ร้อยละ 24.0 ระดับกลาง ร้อยละ 55.4 ระดับต่ำ ร้อยละ 20.5 เปรียบเทียบในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ในเขตมีสัดส่วนการเกิดภาวะวิกฤตในระดับสูงมากกว่านอกเขตเทศบาล และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบภาวะวิกฤตในระดับสูง มากกว่าทุกภาคและสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งประเทศ

ผลกระทบของภาวะวิกฤตต่อครอบครัว การจัดอันดับผลกระทบของภาวะวิกฤตโดยพิจารณาจาก สัดส่วนการเกิดเหตุการณ์คูณกับค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบที่มีต่อครอบครัว อันดับ 1 คือ ปัญหาทางเศรษฐกิจ อันดับ 2 ปัญหาภายในครอบครัว อันดับ 3 ปัญหาการตั้งครรรภ์และการเลี้ยงดูบุตร อันดับ 4 มีปัญหากับคู่สมรส อันดับ 5 ปัญหาการเปลี่ยนงานหรือตงงาน อันดับ 6 ปัญหาการเจ็บป่วย อันดับ 7 ปัญหาการย้ายถิ่นไปทำงานหรือนี้ออกจากบ้าน อันดับ 8 ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว อันดับ 9 ปัญหาทางกฎหมายสมาชิกครอบครัวถูกจับหรือติดคุก ผลกระทบของภาวะวิกฤต ต่อครอบครัวในกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคใต้ มากที่สุด คือ ถูกเลิกจ้าง ตงงาน ส่วนในภาคเหนือ คือ คนในบ้านนี้ออกจากบ้าน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ สามีภรรยาแยกหรือหย่ากัน และภาวะวิกฤตร่วมของครอบครัวที่มีลูกอายุ 1-18 ปี คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ครอบครัวมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือครอบครัวต้องกู้ยืมและมีหนี้สินมากกว่าทุกภาค

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัว กับการเกิดภาวะวิกฤต พบว่า ภาวะวิกฤตของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) กับปัจจัยด้าน การศึกษาและอาชีพของพ่อ การศึกษาของแม่ ลักษณะครอบครัว สถานภาพสมรส ความเพียงพอของรายได้ของครอบครัว การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย สัมพันธภาพของครอบครัว และการได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน และสิ่งของของครอบครัว

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. การติดตาม เกื้อหนุนครอบครัวคนจนที่มีเด็กและเยาวชนในความดูแล ให้มีความเข้มแข็งเชิงเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนได้อย่างเต็มศักยภาพ และจะช่วยป้องกันและลดการเกิดภาวะวิกฤตของครอบครัวอันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจได้ด้วย
2. จัดหาและพัฒนาสภาพแวดล้อมและพื้นที่สาธารณะ สวนสาธารณะ ศูนย์พัฒนาเด็กที่เอื้อประโยชน์ต่อครอบครัวที่มีเด็กและเยาวชน
3. จัดหาและพัฒนาห้องสมุดหรือที่อ่านหนังสือสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว
4. ดำเนินนโยบายการสร้างครอบครัวเข้มแข็งให้เกิดขึ้นจริงในเชิงปฏิบัติเพื่อลดอุปสรรคการย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพ ให้พ่อแม่ลูกสามารถอยู่ร่วมกันได้และสนับสนุนให้ครอบครัวมีความพร้อมเชิงเศรษฐกิจ ให้พ่อแม่สามารถปฏิบัติบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูลูกได้อย่างเต็มศักยภาพ
5. มีระบบสนับสนุนครอบครัว ทั้งในเชิงนโยบายและกฎหมาย ในการจ้างงาน และสวัสดิการในรูปแบบที่หลากหลายตามวิถีชีวิต และความต้องการของครอบครัวที่มีลูกต่างวัย
6. รัฐมีระบบการสร้างหลักประกันทางสังคมให้กับครอบครัวที่มีลูกอายุ ต่ำกว่า 3 ปี
7. มีระบบสนับสนุนครอบครัวในระดับท้องถิ่นและชุมชน เพื่อสร้างเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการดำเนินบทบาทของครอบครัว

ข้อเสนอเชิงการวิจัย

1. ควรศึกษาเพื่อพัฒนาระบบอุดหนุนหรือการออมของคู่สมรสเพื่อเพิ่ม 'ทุน' ในการเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร
2. ศึกษาติดตามระยะยาวเกี่ยวกับปัจจัยครอบครัวและสภาพแวดล้อมเพื่อรวบรวมปรากฏการณ์และองค์ความรู้ นำสู่การจัดการและพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวให้สามารถดำรงบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนไทยให้มีพัฒนาการในองค์รวมได้อย่างเต็มศักยภาพ

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ตารางที่ 1 จำนวน (ร้อยละ) ของประเภทที่อยู่อาศัยของเด็กอายุ 1-3 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของสภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอกเขต	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
1. ประเภทของที่อยู่อาศัย								
1.1 สถานภาพของบ้าน		P-value < 0.001		NS				
-บ้านชั่วคราว	76 (4.8)	42 (5.2)	34 (4.5)	11 (4.4)	19 (5.8)	15 (4.5)	15 (4.5)	16 (4.9)
-บ้านสร้างบางส่วน	49 (3.1)	9 (1.1)	40 (5.3)	1 (0.4)	7 (2.1)	13 (3.9)	18 (5.4)	10 (3.0)
-บ้านถาวร	1437 (91.6)	757 (92.9)	680 (90.2)	233 (94.0)	300 (91.5)	301 (90.9)	301 (90.1)	302 (92.1)
-อื่นๆ	7 (4.0)	7 (0.9)	-	3 (1.2)	2 (0.6)	2 (0.6)	-	-
1.2 ลักษณะบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-บ้านเดี่ยว	1076 (68.6)	418 (51.3)	658 (87.3)	86 (34.7)	236 (72.2)	258 (77.9)	269 (80.3)	227 (69.2)
-บ้านแฝด	31 (2.0)	18 (2.2)	13 (1.7)	-	5 (1.5)	12 (3.6)	6 (1.8)	8 (2.4)
-บ้านห้องแถว/ ทาวน์เฮ้าส์	279 (17.8)	262 (32.1)	17 (2.3)	122 (49.2)	50 (15.3)	24 (7.3)	17 (5.1)	66 (20.1)
-คอนโดมิเนียม/ อพาร์ทเมนต์	29 (1.8)	29 (3.6)	-	19 (7.7)	4 (1.2)	1 (0.3)	4 (1.2)	1 (0.3)
-บ้านหลายหลังอยู่ใน บริเวณเดียวกัน	148 (9.4)	82 (10.1)	66 (8.8)	19 (7.7)	28 (8.6)	36 (10.9)	39 (11.6)	26 (7.9)
-อื่นๆ	6 (0.4)	6 (0.7)	-	2 (0.8)	4 (1.2)	-	-	-
1.3 โครงสร้างบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังจาก/แปก	6 (0.4)	4 (0.5)	2 (0.3)	1 (0.4)	2 (0.6)	1 (0.3)	1 (0.3)	1 (0.3)

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังไม้ไผ่	5 (0.3)	1 (0.1)	4 (0.5)	-	2 (0.6)	1 (0.3)	2 (0.6)	-
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังไม้แปรรูป/ไม้อัด	76 (4.9)	53 (6.6)	23 (3.1)	24 (9.8)	14 (4.3)	18 (5.5)	10 (3.0)	10 (3.1)
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังปูน	367 (23.5)	169 (20.9)	198 (26.3)	31 (12.6)	71 (21.8)	67 (20.4)	51 (15.3)	147 (45.0)
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังครึ่งไม้ครึ่งปูน	61 (3.9)	32 (4.0)	29 (3.9)	5 (2.0)	9 (2.8)	21 (6.4)	8 (2.4)	18 (5.5)
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังสังกะสี	14 (0.9)	8 (1.0)	6 (0.8)	1 (0.4)	8 (2.5)	1 (0.3)	1 (0.3)	3 (0.9)
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังสังกะสีและไม้	1 (0.1)	1 (0.1)	-	-	-	-	-	1 (0.3)
-บ้านชั้นเดียวติดพื้นดิน ผนังอื่นๆ	1 (0.1)	1 (0.1)	-	-	1 (0.3)	-	-	-
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังจาก/แฝก	5 (0.3)	1 (0.1)	4 (0.5)	-	-	1 (0.3)	2 (0.6)	2 (0.6)
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังไม้ไผ่	23 (1.5)	4 (0.5)	19 (2.5)	1 (0.4)	-	5 (1.5)	10 (3.0)	7 (2.1)
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังไม้แปรรูป/ไม้อัด	288 (18.4)	74 (9.2)	214 (28.4)	17 (6.9)	59 (18.2)	97 (29.5)	83 (24.9)	32 (9.8)
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังปูน	14 (0.9)	7 (0.9)	7 (0.9)	4 (1.6)	3 (0.9)	1 (0.3)	1 (0.3)	- (1.5)
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังครึ่งไม้ครึ่งปูน	34 (2.2)	17 (2.1)	17 (2.3)	7 (2.8)	9 (2.8)	11 (3.3)	3 (0.9)	4 (1.2)
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังสังกะสี	13 (0.8)	3 (0.4)	10 (1.3)	1 (0.4)	2 (0.6)	3 (0.9)	2 (0.6)	5 (1.5)
-บ้านชั้นเดียวได้ฤณสูง ผนังสังกะสีและไม้	4 (0.3)	1 (0.1)	3 (0.4)	-	2 (0.6)	-	2 (0.6)	-
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังไม้ไผ่	1 (0.1)	1 (0.1)	-	1 (0.4)	-	-	-	-
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังไม้แปรรูป/ไม้อัด	64 (4.1)	47 (5.8)	17 (2.3)	26 (10.6)	9 (2.8)	11 (3.3)	10 (3.0)	8 (2.4)

คุณลักษณะทั่วไปของสภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอกเขต	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังปูน	150 (9.6)	134 (16.6)	16 (2.1)	53 (21.5)	44 (13.5)	15 (4.6)	7 (2.1)	31 (9.5)
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังครึ่งไม้ครึ่งปูน	345 (22.1)	167 (20.7)	178 (23.6)	42 (17.1)	74 (22.8)	69 (21.0)	129 (38.6)	31 (9.5)
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังสังกะสี	1 (0.1)	1 (0.1)	-	-	-	-	1 (0.3)	-
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังสังกะสีและไม้	2 (0.1)	2 (0.2)	-	1 (0.4)	-	1 (0.3)	-	-
-บ้านสองชั้นติดพื้นดิน ผนังอื่นๆ	2 (0.1)	1 (0.1)	1 (0.1)	-	1 (0.3)	-	1 (0.3)	-
-บ้านมากกว่าสองชั้น ติดพื้นดิน ผนังปูน	63 (4.0)	62 (7.7)	1 (0.1)	30 (12.2)	10 (3.1)	5 (1.5)	9 (2.7)	9 (2.8)
-บ้านมากกว่าสองชั้น ติดพื้นดิน ผนังครึ่งไม้ ครึ่งปูน	2 (0.1)	2 (0.2)	-	-	1 (0.3)	-	-	1 (0.3)
-บ้านลักษณะอื่นๆ ผนังไม้แปรรูป/ไม้อัด	5 (0.3)	2 (0.2)	3 (0.4)	1 (0.4)	2 (0.6)	-	1 (0.3)	1 (0.3)
-บ้านลักษณะอื่นๆ ผนังปูน	10 (0.6)	10 (1.2)	-	-	1 (0.3)	1 (0.3)	-	8 (2.4)
-บ้านลักษณะอื่นๆ ผนังครึ่งไม้ครึ่งปูน	3 (0.2)	2 (0.2)	1 (0.1)	-	-	-	-	3 (0.9)
-บ้านลักษณะอื่นๆ ผนังอื่นๆ	1 (0.1)	1 (0.1)	-	-	1 (0.3)	-	-	-

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 จำนวน (ร้อยละ) ของประเภทที่อยู่อาศัยของเด็กอายุ 3-6 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของสภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอกเขต	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
1. ประเภทของที่อยู่อาศัย								
1.1 สถานภาพของบ้าน		NS		P-value = 0.021				
-บ้านถาวร	1426 (90.0)	740 (89.9)	686 (90.1)	228 (91.2)	296 (89.2)	298 (89.5)	294 (88.0)	310 (92.5)
1.2 ลักษณะบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-บ้านเดี่ยว	1084 (68.4)	425 (51.6)	659 (86.5)	91 (36.4)	250 (75.1)	245 (73.6)	262 (78.4)	236 (70.4)
-บ้านแฝด	24 (1.5)	17 (2.1)	7 (0.9)	3 (1.2)	7 (2.1)	6 (1.8)	4 (1.2)	4 (1.2)
-บ้านห้องแถว/ ทาวน์เฮ้าส์	290 (18.3)	258 (31.3)	32 (4.2)	115 (46.0)	33 (9.9)	45 (13.5)	21 (6.3)	76 (22.7)
-คอนโดมิเนียม/ อพาร์ทเมนต์	27 (1.7)	27 (3.3)	-	18 (7.2)	-	5 (1.5)	4 (1.2)	-
-บ้านหลายหลังอยู่ใน บริเวณเดียวกัน	148 (9.3)	85 (10.3)	63 (8.3)	20 (8.0)	43 (12.9)	26 (7.8)	43 (12.9)	16 (4.8)
-อื่นๆ	12 (0.8)	11 (1.3)	1 (0.1)	3 (1.2)	-	6 (1.8)	-	3 (0.9)
1.3 โครงสร้างบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-บ้านชั้นเดียว	34.8	32.8	36.3	22.6	35.3	32.4	24.9	54.4
-บ้านได้ทุนสูง	23.6	14.7	33.4	12.1	31.5	23.3	31.8	16.9
-บ้านสองชั้น	37.1	44.3	29.5	53.1	31.0	39.4	41.4	25.1
-อื่นๆ	4.6	7.8	0.6	12.1	2.7	3.9	1.8	3.3

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 จำนวน (ร้อยละ) ของระยะเวลาอยู่อาศัยของเด็กอายุ 1-3 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
2. ระยะเวลาอยู่อาศัย		P-value = 0.001		P-value = 0.008				
- น้อยกว่า 3 ปี	397 (25.3)	235 (28.8)	162 (21.5)	85 (34.1)	77 (23.5)	73 (22.2)	76 (22.7)	86 (26.2)
- มากกว่า 3 ปี	1171 (74.7)	580 (71.2)	591 (78.5)	164 (65.9)	250 (76.5)	256 (77.8)	259 (77.3)	242 (73.8)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 จำนวน (ร้อยละ) ของระยะเวลาอยู่อาศัยของเด็กอายุ 3-6 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
2. ระยะเวลาอยู่อาศัย		P-value = 0.009		P-value = 0.007				
- น้อยกว่า 3 ปี	323 (20.7)	188 (23.3)	135 (17.9)	71 (29.0)	63 (19.4)	68 (20.5)	54 (16.5)	67 (20.1)
- มากกว่า 3 ปี	1239 (79.3)	620 (76.7)	619 (82.1)	174 (71.0)	262 (80.6)	263 (79.5)	273 (83.5)	267 (79.9)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 จำนวน (ร้อยละ) ของขนาดพื้นที่ที่บ้านของเด็กอายุ 1-3 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
3. ขนาดพื้นที่ของบ้าน								
3.1 ขนาดพื้นที่ เฉพาะตัวบ้าน								
- น้อยกว่า 5 ตร.ม.	-			-	-	-	-	-
- มากกว่า 5 ตร.ม.	1563 (100.0)	813 (100.0)	750 (100.0)	248 (100.0)	328 (100.0)	327 (100.0)	335 (100.0)	325 (100.0)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
3.2 ขนาดพื้นที่โล่ง นอกบ้าน		P-value<0.001		P-value<0.001				
-น้อยกว่า 5 ตร.ม.	356 (22.9)	275 (34.1)	81 (10.8)	95 (38.6)	79 (24.2)	63 (19.6)	60 (18.0)	59 (18.0)
-มากกว่า 5 ตร.ม.	1201 (77.1)	531 (65.9)	670 (89.2)	151 (61.4)	248 (75.8)	259 (80.4)	274 (82.0)	269 (82.0)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 6 จำนวน (ร้อยละ) ของขนาดพื้นที่บ้านของเด็กอายุ 3-6 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
3. ขนาดพื้นที่ของบ้าน								
3.1 ขนาดพื้นที่ เฉพาะตัวบ้าน		NS		NS				
-มากกว่า 5 ตร.ม.	1,576 (99.9)	815 (99.9)	761 (100.0)	245 (99.6)	331 (100.0)	331 (100.0)	334 (100.0)	325 (100.0)
3.2 ขนาดพื้นที่โล่ง นอกบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-มากกว่า 5 ตร.ม.	1,194 (76.4)	548 (67.8)	646 (85.7)	150 (61.7)	271 (83.1)	250 (76.0)	262 (78.9)	262 (82.0)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 7 จำนวน (ร้อยละ) ของแหล่งประโยชน์ของครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี แยกตามภาค
เขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
4. ทำเลที่ตั้งของ ที่อยู่อาศัย		NS		P-value = 0.001				
4.1 มีเพื่อนบ้าน ใกล้เคียง	1522 (97.8)	792 (98.0)	730 (97.6)	241 (97.6)	310 (95.1)	319 (98.8)	332 (99.7)	320 (97.9)
4.2 บริการชุมชน ใกล้บ้าน								
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-มีร้านค้า/ตลาด/มินิ- มาร์ท/ห้างสรรพสินค้า	1438 (91.7)	785 (96.3)	653 (86.6)	239 (96.4)	288 (87.8)	280 (84.8)	320 (95.5)	311 (94.8)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-มีสถานอนามัย/โรง- พยาบาล/คลินิกหมอ	1167 (74.3)	659 (80.9)	508 (67.3)	198 (79.8)	234 (71.3)	212 (64.0)	266 (79.4)	257 (78.4)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ สถานรับเลี้ยงเด็ก	710 (45.2)	420 (51.5)	290 (38.4)	163 (65.7)	90 (27.4)	132 (39.9)	171 (51.0)	154 (47.0)
		NS		P-value < 0.001				
-มีโรงเรียน/สถานศึกษา /มหาวิทยาลัย	1283 (81.8)	668 (82.1)	615 (81.6)	203 (81.9)	242 (74.0)	234 (70.9)	311 (92.8)	293 (89.3)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
-มีสวนหย่อม/ สวนสาธารณะ	301 (28.7)	193 (40.3)	108 (18.9)	7 (77.8)	104 (34.4)	78 (27.5)	30 (21.6)	82 (26.0)
		P-value = 0.033		P-value < 0.001				
-มีสนามเด็กเล่น/ ลานกีฬา/สนามกีฬา	1003 (64.2)	540 (66.7)	463 (61.5)	187 (76.0)	166 (50.8)	189 (57.4)	259 (77.5)	202 (61.8)
		NS		P-value < 0.001				
-มีวัด/โบสถ์/มัสยิด	1299 (82.9)	662 (81.3)	637 (84.6)	194 (78.2)	244 (74.6)	278 (84.2)	317 (94.6)	266 (81.3)

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
		P-value = 0.014		P-value = 0.001				
- มีศาลาอ่านหนังสือ/ ห้องสมุด	548 (34.9)	261 (32.1)	287 (38.0)	76 (30.6)	88 (26.8)	131 (39.7)	122 (36.4)	131 (39.9)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีหอกระจายข่าว/ ศาลาชุมชน	1044 (66.5)	459 (56.4)	585 (77.5)	131 (52.8)	174 (53.0)	238 (72.1)	319 (95.2)	182 (55.5)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีโทรศัพท์สาธารณะ	1220 (78.8)	702 (87.5)	518 (69.3)	222 (92.5)	253 (77.8)	234 (71.3)	286 (86.4)	225 (69.2)
		NS		NS				
- มีอื่นๆ	6 (66.7)	2 (66.7)	4 (66.7)	1 (100.0)	1 (33.3)	2 (100.0)	2 (100.0)	-
4.3 สถานที่เสี่ยง อันตรายใกล้บ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีบ่อนการพนัน	284 (18.1)	196 (24.1)	88 (11.7)	100 (40.5)	69 (21.0)	27 (8.2)	36 (10.7)	52 (15.9)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีร้านขายสุรา	1349 (86.0)	735 (90.3)	614 (81.3)	232 (93.9)	280 (85.4)	255 (77.0)	311 (92.8)	271 (82.6)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีสถานเริงรมย์/บาร์/ ไนท์คลับ	220 (14.0)	200 (24.6)	20 (2.6)	68 (27.5)	24 (7.3)	38 (11.5)	39 (11.6)	51 (15.5)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีชุมชนแออัด	292 (18.6)	267 (32.8)	25 (3.3)	137 (55.7)	54 (16.5)	37 (11.2)	26 (7.8)	38 (11.6)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีโรงงาน อุตสาหกรรม	212 (13.5)	138 (17.0)	74 (9.8)	40 (16.3)	101 (30.8)	15 (4.5)	25 (7.5)	31 (9.5)
		NS		P-value < 0.001				
- มีคูน้ำ/หนองน้ำ	932 (59.4)	485 (59.7)	447 (59.2)	156 (63.4)	211 (64.3)	170 (51.4)	170 (50.7)	225 (68.6)

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
		P-value = 0.034		P-value < 0.001				
- มีเสาไฟฟ้าแรงสูง	512 (32.6)	246 (30.2)	266 (35.2)	43 (17.4)	144 (43.9)	87 (26.3)	98 (29.3)	140 (42.7)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีโรงภาพยนตร์	95 (6.1)	93 (11.4)	2 (0.3)	34 (13.8)	19 (5.8)	10 (3.0)	27 (8.1)	5 (1.5)
		NS		P-value = 0.017				
- มีสถานที่ก่อสร้าง	5 (33.3)	3 (42.9)	2 (25.0)	2 (100.0)	1 (100.0)	2 (66.7)	-	-

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 8 จำนวน (ร้อยละ) ของแหล่งประโยชน์ของครอบครัวเด็กอายุ 3-6 ปี แยกตามภาค
เขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
4. ทำเลที่ตั้งของที่อยู่อาศัย		NS		P-value = 0.007				
4.1 มีเพื่อนบ้านใกล้เคียง	1,520 (97.4)	782 (97.0)	738 (97.9)	230 (94.7)	323 (98.8)	318 (96.4)	325 (98.8)	324 (97.9)
4.2 บริการชุมชนใกล้บ้าน		P-value = 0.001		P-value < 0.001				
- มีร้านค้า/ตลาด/มินิ- มาร์ท/ห้างสรรพสินค้า	1,431 (90.4)	762 (92.8)	669 (87.8)	235 (94.8)	289 (86.8)	277 (83.2)	311 (93.1)	319 (95.2)
		P-value = 0.001		P-value < 0.001				
- มีสถานอนามัย/โรง- พยาบาล/คลินิกหมอ	1,177 (74.4)	639 (77.9)	538 (70.6)	192 (77.7)	220 (66.1)	225 (67.6)	274 (82.0)	266 (79.4)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ สถานรับเลี้ยงเด็ก	736 (46.5)	417 (50.8)	319 (41.9)	154 (62.1)	141 (42.3)	92 (27.7)	174 (52.1)	175 (52.2)
		P-value = NS		P-value = 0.000				
- มีโรงเรียน/สถานศึกษา /มหาวิทยาลัย	1,272 (80.4)	663 (80.9)	609 (79.9)	197 (79.4)	244 (73.3)	239 (72.0)	303 (90.7)	289 (86.3)

คุณลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีสวนหย่อม/ สวนสาธารณะ	563 (35.6)	382 (46.5)	181 (23.8)	151 (60.9)	106 (31.8)	108 (32.4)	96 (28.7)	102 (30.4)
		P-value = 0.001		P-value < 0.001				
- มีสนามเด็กเล่น/ ลานกีฬา/สนามกีฬา	970 (61.3)	535 (65.2)	435 (57.1)	183 (7.8)	200 (60.1)	171 (51.4)	210 (62.9)	206 (61.7)
		NS		P-value < 0.001				
- มีวัด/โบสถ์/มัสยิด	1,285 (81.3)	656 (80.0)	629 (82.7)	184 (74.5)	281 (84.4)	240 (72.1)	300 (90.1)	280 (83.6)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีศาลาอ่านหนังสือ/ ห้องสมุด	525 (33.2)	232 (28.3)	293 (38.5)	62 (25.1)	152 (45.6)	89 (26.7)	105 (31.5)	117 (65.1)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีหอกระจายข่าว/ ศาลาชุมชน	1,044 (66.1)	467 (57.0)	577 (75.8)	128 (51.8)	250 (75.1)	171 (51.4)	303 (91.0)	192 (57.5)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ	1,157 (73.4)	653 (80.0)	504 (66.2)	216 (87.4)	237 (71.4)	233 (70.2)	250 (75.3)	221 (66.2)
		NS		NS				
- มีอื่นๆ	4 (100.0)	1 (100.0)	3 (100.0)	1 (100.0)	-	1 (100.0)	-	-
4.3 สถานที่เสี่ยงใกล้บ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีบ่อนการพนัน	253 (16.0)	176 (21.5)	77 (10.1)	88 (35.8)	27 (8.1)	61 (18.4)	27 (8.1)	50 (14.9)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีร้านขายสุรา	1,321 (83.6)	720 (87.8)	601 (79.0)	229 (92.7)	259 (77.8)	274 (82.3)	286 (85.9)	273 (81.5)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีสถานเจริญวัย/บาร์/ ไนท์คลับ	201 (12.7)	164 (20.0)	37 (4.9)	44 (17.8)	37 (11.1)	26 (7.8)	33 (9.9)	61 (18.2)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีชุมชนแออัด	275 (17.4)	243 (29.7)	32 (4.2)	140 (57.4)	28 (8.4)	52 (15.7)	21 (6.3)	34 (10.1)

คุณลักษณะทั่วไปของสภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอกเขต	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
		P-value = 0.026		P-value < 0.001				
- มีโรงงานอุตสาหกรรม	194 (12.3)	115 (14.1)	79 (10.4)	45 (18.4)	10 (3.0)	94 (28.2)	18 (5.4)	27 (8.1)
		NS		P-value < 0.001				
- มีคูน้ำ/หนองน้ำ	915 (57.9)	483 (59.0)	432 (56.8)	154 (62.6)	182 (54.7)	216 (64.9)	152 (45.6)	211 (63.0)
		NS		P-value < 0.001				
- มีเสาไฟฟ้าแรงสูง	508 (32.2)	259 (31.7)	249 (32.7)	60 (24.5)	91 (27.3)	154 (46.2)	71 (21.3)	132 (39.5)
		P-value < 0.001		P-value = 0.002				
- มีโรงภาพยนตร์	80 (5.1)	74 (9.0)	6 (0.8)	24 (9.8)	9 (2.7)	19 (5.8)	11 (3.3)	17 (5.1)
		NS		NS				
- มีสถานที่ก่อสร้าง	6 (54.5)	4 (50.0)	2 (66.7)	3 (50.0)	1 (100.0)	1 (100.0)	-	1 (100.0)
		NS		NS				
- มีอื่นๆ	2 (50.0)	1 (33.3)	1 (100.0)	1 (50.0)	1 (100.0)	-	-	-

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 9 จำนวน (ร้อยละ) ของสภาพบริเวณภายนอกตัวบ้านของเด็กอายุ 1-<3 ปี แยกตามภาคและเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไปของสภาพแวดล้อมของบ้าน	รวมทั้งประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอกเขต	กทม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้
5. สภาพบริเวณภายนอกตัวบ้าน								
5.1 ธรรมชาติในละแวกบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีต้นไม้	1373 (87.5)	646 (79.3)	727 (96.4)	175 (70.6)	294 (89.6)	308 (93.1)	297 (88.9)	299 (91.2)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีดอกไม้	1075 (68.6)	511 (62.8)	564 (74.9)	130 (52.6)	260 (79.3)	247 (74.6)	202 (60.5)	236 (72.2)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
5.2 สิ่งรบกวนใน บริเวณบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีน้ำขัง/น้ำเน่า	508 (32.5)	302 (37.1)	206 (27.5)	116 (46.8)	122 (37.3)	102 (30.9)	70 (21.1)	98 (29.9)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีคอกสัตว์	465 (29.6)	145 (17.8)	320 (42.4)	34 (13.7)	91 (27.7)	76 (23.0)	150 (44.9)	114 (34.8)
		P-value = 0.001		NS				
- มีกองขยะที่ไม่ได้ กำจัด	323 (20.7)	142 (17.4)	181 (24.1)	54 (21.8)	61 (18.7)	60 (18.1)	83 (25.1)	65 (19.9)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- เสียงดัง	411 (26.3)	250 (30.8)	161 (21.5)	69 (27.9)	91 (27.8)	62 (18.8)	117 (35.1)	72 (22.3)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 10 จำนวน (ร้อยละ) ของสภาพบริเวณภายนอกตัวบ้านของเด็กอายุ 3-6 ปี แยกตามภาค และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
5. สภาพบริเวณ ภายนอกตัวบ้าน								
5.1 ธรรมชาติใน ละแวกบ้าน		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีต้นไม้	1,391 (88.0)	674 (82.0)	717 (94.5)	190 (76.3)	303 (91.3)	294 (88.3)	302 (91.0)	302 (90.1)
		P-value < 0.001		P-value = 0.006				
- มีดอกไม้	1,106 (70.1)	542 (66.2)	564 (74.4)	155 (62.5)	246 (74.1)	243 (73.0)	240 (72.9)	222 (66.3)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาค ใต้
5.2 สิ่งรบกวนใน บริเวณบ้าน		P-value = 0.021		P-value < 0.001				
- มีน้ำขัง/น้ำเน่า	526 (33.3)	295 (36.0)	231 (30.5)	102 (41.1)	98 (29.5)	136 (41.0)	75 (22.6)	115 (34.4)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีคอกสัตว์	454 (28.7)	167 (20.3)	287 (37.8)	29 (11.6)	78 (23.5)	87 (26.1)	127 (38.1)	133 (39.7)
		P-value = 0.011		NS				
- มีกองขยะที่ไม่ได้ กำจัด	338 (21.4)	155 (18.9)	183 (24.1)	54 (21.8)	67 (20.2)	62 (18.7)	85 (25.5)	70 (20.9)
		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีเสียงดัง	394 (25.0)	264 (32.2)	130 (17.2)	98 (39.4)	59 (17.9)	101 (30.4)	66 (19.9)	70 (21.0)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 11 จำนวน (ร้อยละ) ของสภาพบริเวณภายในบ้านของเด็กอายุ 1-3 ปี แยกตามภาค และ
เขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
6. สภาพบริเวณ ภายในบ้าน								
6.1 ความเป็นสัดส่วน ของพื้นที่ใช้สอย		NS		P-value < 0.001				
- แยกบริเวณ ที่ใช้นอน	1406 (89.7)	727 (89.3)	679 (90.1)	209 (84.3)	281 (85.7)	299 (90.9)	313 (93.4)	304 (92.7)
- ไม่จำกัดบริเวณ ที่ใช้นอน	154 (9.8)	82 (10.1)	72 (9.5)	37 (14.9)	42 (12.8)	29 (8.8)	22 (6.6)	24 (7.3)
- อื่น ๆ	8 (0.5)	5 (0.6)	3 (0.4)	2 (0.8)	5 (1.5)	1 (0.3)	-	-

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
6.2 ความเป็น ระเบียบของการ จัดวางสิ่งของ		NS		P-value = 0.017				
- จัดวางเป็นที่ เป็นทาง	1135 (72.6)	591 (73.0)	544 (72.2)	194 (78.9)	234 (71.3)	229 (70.0)	223 (66.8)	255 (77.7)
- จัดวางกระจัด กระจาย	426 (27.3)	219 (27.0)	207 (27.5)	52 (21.1)	93 (28.4)	98 (30.0)	110 (32.9)	73 (22.3)
- อื่นๆ	2 (0.1)	-	2 (0.3)	-	1 (0.3)	-	1 (0.3)	-
6.3 ความสะอาด ของพื้นบ้าน		NS		P-value < 0.001				
- ไม่มีเศษขยะ เกลื่อนพื้นบ้าน	1242 (79.4)	652 (80.4)	590 (78.4)	210 (85.0)	260 (79.5)	258 (78.9)	237 (70.7)	277 (84.5)
- มีเศษขยะอยู่บน พื้นบ้าน	311 (19.9)	151 (18.6)	160 (21.2)	34 (13.8)	64 (19.6)	68 (20.8)	95 (28.4)	50 (15.2)
- อื่นๆ	11 (0.7)	8 (1.0)	3 (0.4)	3 (1.2)	3 (0.9)	1 (0.3)	3 (0.9)	1 (0.3)
6.4 ความปลอดภัย ในบ้าน		NS		P-value = 0.005				
- มีการป้องกัน อันตรายจากของ มีคม/ยา/ปลั๊กไฟ	1249 (79.6)	653 (80.0)	596 (79.0)	203 (81.5)	248 (75.6)	251 (76.1)	261 (77.9)	286 (87.2)
- ไม่มีการป้องกัน อันตรายใดๆ	313 (19.9)	159 (19.5)	154 (20.4)	45 (18.1)	77 (23.5)	77 (23.3)	74 (22.1)	40 (12.2)
- อื่นๆ	8 (0.5)	4 (0.5)	4 (0.5)	1 (0.4)	3 (0.9)	2 (0.6)	-	2 (0.6)
6.5 ความแออัดของ การอยู่อาศัย		P-value = 0.015		NS				
- จำกัดห้องนอน 1 ห้อง ต่อจำนวน คนไม่เกิน 4 คน	1285 (84.4)	688 (86.5)	597 (82.0)	209 (87.8)	263 (82.4)	269 (84.9)	272 (82.4)	272 (85.3)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
- จำกัดห้องนอน 1 ห้อง ต่อจำนวน คนมากกว่า 4 คน	238 (15.6)	107 (13.5)	131 (18.0)	29 (12.2)	56 (17.6)	48 (15.1)	58 (17.6)	47 (14.7)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 12 จำนวน (ร้อยละ) ของสภาพบริเวณภายในบ้านของเด็กอายุ 3-<6 ปี แยกตามภาค และ
เขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
6. สภาพบริเวณ ภายในบ้าน								
6.1 ความเป็นสัดส่วน ของพื้นที่ใช้สอย		NS		P-value < 0.001				
- แยกบริเวณ ที่ใช้นอน	1,405 (89.0)	723 (88.3)	682 (89.9)	206 (82.7)	300 (90.4)	282 (85.2)	305 (92.1)	312 (93.1)
- ไม่จำกัดบริเวณ ที่ใช้นอน	163 (10.3)	89 (10.9)	74 (9.7)	42 (16.9)	31 (9.3)	41 (12.4)	26 (7.9)	23 (6.9)
- อื่นๆ	10 (0.6)	7 (0.9)	3 (0.4)	1 (0.4)	1 (0.3)	8 (2.4)	-	-
6.2 ความเป็น ระเบียบของการ จัดวางสิ่งของ		P-value = 0.014		P-value < 0.001				
- จัดวางเป็นที่ เป็นทาง	1,160 (73.6)	626 (76.6)	534 (70.4)	200 (80.0)	234 (71.3)	241 (72.8)	215 (64.6)	270 (80.8)
6.3 ความสะอาด ของพื้นบ้าน		NS		P-value < 0.001				
- ไม่มีเศษขยะ เกลื่อนพื้นบ้าน	1,233 (78.3)	656 (80.4)	577 (76.0)	203 (81.5)	259 (79.0)	267 (80.9)	215 (64.6)	289 (86.3)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการ ปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
6.4 ความปลอดภัย ในบ้าน		NS		NS				
- มีการป้องกัน อันตรายจากของ มีคม/ยา/ปลั๊กไฟ	1,215 (77.0)	623 (76.3)	592 (77.8)	190 (76.3)	254 (76.7)	23 7(71.8)	251 (75.4)	283 (84.5)
6.5 ความแออัดของ การอยู่อาศัย		NS		NS				
- จำกัดห้องนอน 1 ห้อง ต่อจำนวน คนไม่เกิน 4 คน	1,337 (88.1)	705 (89.0)	632 (87.2)	211 (89.4)	281 (89.5)	273 (85.0)	281 (87.5)	291 (89.5)

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 13 จำนวน (ร้อยละ) ของการจัดหาของเล่นให้เด็กของเด็กอายุ 1-3 ปี แยกตามภาค
และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
8. การจัดหา ของเล่นให้เด็ก								
8.1 สถานที่วาง/ เก็บของเล่น		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีบริเวณเก็บของ เล่นโดยเฉพาะ	1112 (71.1)	626 (77.1)	486 (64.5)	213 (85.9)	232 (70.9)	232 (70.5)	166 (49.8)	269 (82.0)
- ไม่จำกัดบริเวณ แต่ส่วนใหญ่เป็น บริเวณหน้าบ้าน/ นอกตัวบ้าน	418 (26.7)	168 (20.7)	250 (33.2)	32 (12.9)	80 (24.5)	95 (28.9)	159 (47.7)	52 (15.9)
- อื่นๆ	35 (2.2)	18 (2.2)	17 (2.3)	3 (1.2)	15 (4.6)	2 (0.6)	8 (2.4)	7 (2.1)
8.2 วิธีจัดหาของเล่น ให้เด็ก		NS		P-value = 0.002				
- ซื้อที่มีขายตาม ท้องตลาด	1490 (95.3)	783 (96.3)	707 (94.1)	243 (98.4)	309 (94.5)	309 (93.6)	305 (91.6)	324 (99.1)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
- ทำขึ้นเอง	18 (1.2)	9 (1.1)	9 (1.2)	2 (0.8)	5 (1.5)	5 (1.5)	6 (1.8)	-
- ใช้ของใช้ในบ้าน/ วัสดุเหลือใช้	50 (3.2)	18 (2.2)	32 (4.3)	2 (0.8)	11 (3.4)	13 (3.9)	21 (6.3)	3 (0.9)
- ทั้ง 1 และ 2	3 (0.2)	1 (0.1)	2 (0.3)	-	2 (0.6)	1 (0.3)	-	-
- ทั้ง 1, 2 และ 3	3 (0.2)	2 (0.2)	1 (0.1)	-	-	2 (0.6)	1 (0.3)	-

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 14 จำนวน (ร้อยละ) ของการจัดหาของเล่นให้เด็กของเด็กอายุ 3-<6 ปี แยกตามภาค
และเขตการปกครอง

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
8. การจัดหา ของเล่นให้เด็ก								
8.1 สถานที่วาง/ เก็บของเล่น		P-value < 0.001		P-value < 0.001				
- มีบริเวณเก็บของ เล่นโดยเฉพาะ	1,174 (74.3)	644 (78.4)	530 (69.8)	228 (91.6)	233 (70.4)	233 (70.2)	220 (66.1)	260 (77.6)
- ไม่จำกัดบริเวณ แต่ส่วนใหญ่เป็น บริเวณหน้าบ้าน/ นอกตัวบ้าน	354 (22.4)	153 (18.6)	201 (26.5)	18 (7.2)	89 (26.9)	85 (25.6)	103 (30.9)	59 (17.6)
- อื่นๆ	52 (3.3)	24 (2.9)	28 (3.7)	3 (1.2)	9 (2.7)	14 (4.2)	10 (3.0)	16 (4.8)
8.2 วิธีจัดหาของเล่น ให้เด็ก		NS		P-value = 0.010				
- ซื้อที่มีขายตาม ท้องตลาด	1,465 (93.1)	765 (93.5)	700 (92.7)	229 (92.3)	299 (91.4)	305 (91.9)	311 (94.0)	321 (95.8)
- ทำขึ้นเอง	26 (1.7)	11 (1.3)	15 (2.0)	7 (2.8)	6 (1.8)	4 (1.2)	4 (1.2)	5 (1.5)

คุณลักษณะทั่วไป ของสภาพแวดล้อม ของบ้าน	รวมทั้ง ประเทศ	เขตการปกครอง		แยกตามภาค				
		ในเขต	นอก เขต	กทม.	ภาค กลาง	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน	ภาคใต้
- ใช้ของใช้ในบ้าน/ วัสดุเหลือใช้	46 (2.9)	21 (2.6)	25 (3.3)	5 (2.0)	6 (1.8)	12 (3.6)	15 (4.5)	8 (2.4)
- ทั้ง 1 และ 2	22 (1.4)	11 (1.3)	11 (1.5)	5 (2.0)	11 (3.4)	4 (1.2)	1 (0.3)	1 (0.3)
- ทั้ง 1 และ 3	1 (0.1)	1 (0.1)	-	-	-	1 (0.3)	-	-
- ทั้ง 2 และ 3	1 (0.1)	-	1 (0.1)	-	1 (0.3)	-	-	-
- ทั้ง 1, 2 และ 3	12 (0.8)	9 (1.1)	3 (0.4)	2 (0.8)	4 (1.2)	6 (1.8)	-	-

สถิติ : Chi-square test, NS = ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมบ้านครอบครัวเด็กอายุ 1-3 ปี กับปัจจัย
ด้านครอบครัว

ปัจจัยด้านครอบครัว	คุณภาพของสภาพแวดล้อมบ้าน : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
การศึกษาของพ่อ				<0.001
- ประถมศึกษา	175(29.5)	285(48.0)	134(22.6)	
- มัธยมศึกษา	109(24.2)	230(51.1)	111(24.7)	
- ปวช./ปวส./ปวท.	36(16.2)	128(57.7)	58(26.1)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	13(10.4)	69(55.2)	43(34.4)	
- อื่นๆ	16(38.1)	21(50.0)	5(11.9)	
การศึกษาของแม่				<0.001
- ประถมศึกษา	189(28.7)	329(49.9)	141(21.4)	
- มัธยมศึกษา	101(22.6)	226(50.6)	120(26.8)	
- ปวช./ปวส./ปวท.	27(14.8)	111(61.0)	44(24.2)	
-ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	12(9.6)	69(55.2)	44(35.2)	
- อื่นๆ	27(52.9)	19(37.3)	5(9.8)	
อาชีพของแม่				<0.001
- งานวิชาชีพ	1(2.0)	32(64.0)	17(34.0)	
- งานบริการ บริหาร ธุรกิจ ค้าขาย	79(20.6)	200(52.1)	105(27.3)	
- เกษตรกร/คนงาน	139(24.6)	288(51.1)	137(24.3)	

ปัจจัยด้านครอบครัว	คุณภาพของสภาพแวดล้อมบ้าน : จำนวน (ร้อยละ)			P-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
- ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ/ ไม่มีงาน	140(29.9)	234(50.0)	94(20.1)	
รายได้ของครอบครัว				0.004
- ต่ำ	32(20.3)	88(55.7)	38(24.1)	
- ปานกลาง	306(26.3)	587(50.5)	269(23.1)	
- สูง	21(13.9)	81(53.6)	49(32.5)	
สภาพการครอบครองที่อยู่อาศัย				<0.001
- เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน และเจ้าของห้องชุด	151(17.2)	472(53.6)	257(29.2)	
- เป็นเจ้าของบ้านแต่ต้องเช่าที่ดิน	38(52.1)	26(35.6)	9(12.3)	
- บ้านเช่า	70(38.7)	96(53.0)	15(8.3)	
- อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า	102(29.7)	165(48.1)	76(22.2)	
- อื่นๆ	--	--	--	
จำนวนบุตร				<0.001
- ไม่เกิน 2 คน	278(22.7)	633(51.6)	316(25.8)	
- มากกว่า 2 คน	80(33.5)	121(50.6)	38(15.9)	
จำนวนคนในบ้าน				0.002
- ไม่เกิน 4 คน	120(20.7)	295(50.9)	165(28.4)	
- มากกว่า 4 คน	243(27.0)	464(51.6)	193(21.4)	
ภาวะวิกฤตในครอบครัว				<0.001
- ต่ำ (<p25)	42(16.2)	133(51.2)	85(32.7)	
- ปานกลาง (p25-p75)	185(23.0)	413(51.4)	205(25.5)	
- สูง (>p75)	124(36.7)	171(50.6)	43(12.7)	
ความสัมพันธ์ในครอบครัว				0.002
- Extreme	4(44.4)	4(44.4)	1(11.1)	
- moderate	22(44.0)	19(38.0)	9(18.0)	
- midrange	184(24.9)	396(53.6)	159(21.5)	
- balanced	153(22.4)	340(49.9)	189(27.7)	

สถิติ : chi-square test

ตารางที่ 16 แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมบ้านของครอบครัวเด็กอายุ 3-6 ปี

ปัจจัยด้านครอบครัว	คุณภาพของสภาพแวดล้อมบ้าน : จำนวน (ร้อยละ)			p-value
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
จำนวนคนในบ้าน				0.003
- ไม่เกิน 4 คน	133 (19.1)	423 (60.6)	142 (20.3)	
- มากกว่า 4 คน	191 (24.8)	465 (60.3)	115 (14.9)	
- balanced	130 (20.7)	383 (60.9)	116 (18.4)	

สถิติ : Chi square test

ตารางที่ 17 ร้อยละการเกิดเหตุการณ์รายชื่อ 5 อันดับแรกที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว ภาพรวมทั้งประเทศและแยกตามภูมิภาค

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายชื่อ)	รวมทั้ง ประเทศ	กรุงเทพฯ*	ภาค กลาง*	ภาค เหนือ	ภาค อีสาน*	ภาคใต้
1	มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น	65	69	63	66	63(2)	67
2	มีการกู้ยืมเงินมาเพื่อให้จ่ายในบ้าน	56	50(3)	53(3)	58	67(1)	54
3	คนในบ้านมีปัญหาทางด้านอารมณ์	53	56(2)	57(2)	55	52	48
4	ปัญหาความยากลำบากในการ เลี้ยงบุตร/หลาน	36	39	33(5)	35	43	33(5)
5	ปัญหาความขัดแย้งระหว่าง สามี-ภรรยา	34	38	36(4)	34	30	35(4)
	จำนวนครอบครัว	9488	1509	1992	1989	1998	2000

* () คือมีการเรียงอันดับต่างจากภาคอื่นๆ

ตารางที่ 18 ร้อยละการเกิดเหตุการณ์รายชื่อ 5 อันดับแรกที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว แยกตามกลุ่มอายุ

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายชื่อ)	ครอบครัว เด็กอายุ 1-18 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 1-<3 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 3-<6 ปี*	ครอบครัว เด็กอายุ 6-<13 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 13-18 ปี
1	มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น	65	62	66	65	68
2	มีการกู้ยืมเงินมาเพื่อ ให้จ่ายในบ้าน	56	52(3)	53(3)	57	60

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายชื่อ)	ครอบครัว เด็กอายุ 1-18 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 1-<3 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 3-<6 ปี*	ครอบครัว เด็กอายุ 6-<13 ปี	ครอบครัว เด็กอายุ 13-18 ปี
3	คนในบ้านมีปัญหา ทางด้านอารมณ์	53	54(2)	55(2)	52	53
4	ปัญหาความยาก ลำบากในการเลี้ยงดู ลูก/หลาน	36	35	37	36	37
5	ปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างสามี-ภรรยา	34	35	36	35	33
	จำนวนครอบครัว	9488	1571	1585	3178	3154

* (....) การเรียงอันดับที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ 19 ร้อยละการเกิดเหตุการณ์รายชื่อ 5 อันดับแรกที่เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัว
แยกตามเขตการปกครอง

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายชื่อ)	รวมทั้ง ประเทศ		กทม.	ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
		ใน เขต	นอก เขต		ใน เขต	นอก เขต*	ใน เขต	นอก เขต*	ใน เขต	นอก เขต*	ใน เขต	นอก เขต*
1	มีรายจ่ายเพิ่ม ขึ้น	66	64	69	68	60	67	65	62	64 (2)	64	68
2	คนในบ้านมี ปัญหาด้าน อารมณ์	56	51 (3)	56	60	55	57	53 (3)	56 (3)	49 (3)	50	46 (3)
3	มีการกู้ยืมเงิน มาเพื่อใช้จ่ายใน บ้าน	51	63 (2)	50	48	56 (2)	49	64 (2)	59 (2)	73 (1)	48	58 (2)
4	ปัญหาความ ยากลำบากใน การเลี้ยงดูลูก หลาน	37	36	39	35 (5)	31 (5)	34	35 (5)	41	44	35	32 (5)
5	ปัญหาความขัด แย้งระหว่าง สามี-ภรรยา	35	35	38	38 (4)	34 (4)	32	36 (4)	31	28	35	35 (4)
	จำนวนครอบ ครัว	4917	4571	1509	850	1142	850	1139	854	1144	854	1146

* (.....) คือมีการเรียงอันดับต่างจากภาค/เขตอื่นๆ

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบการเกิดเหตุการณ์ร้ายข้อ 10 อันดับแรกที่เกิดจากการวิกฤติในครอบครัวเด็ก ภาพรวมทั้งประเทศและแยกตามภูมิภาค

อันดับ ที่	เหตุการณ์ (รายชื่อ)	รวมทั้งประเทศ		กรุงเทพมหานคร		ภาคกลาง		ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคใต้	
		ค่าเฉลี่ย	จำนวน ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จำนวน ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จำนวน ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จำนวน ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จำนวน ครอบครัว	ค่าเฉลี่ย	จำนวน ครอบครัว
1	คนในบ้านตกงาน/ไม่มีงานทำหรือถูกเลิกจ้าง	2.39	1847	2.52(1)	347	2.35(1)	390	2.37(2)	371	2.36(8)	380	2.34(1)	386
2	ปัญหาหรือเหตุการณ์หลายอย่างที่แก้ไขไม่ได้	2.30	1942	2.47(3)	353	2.12(4)	398	2.26(4)	420	2.37(7)	433	2.25(3)	338
3	คนในบ้านถูกจับเข้าคุก/ถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย	2.28	311	2.36(4)	74	2.07(8)	73	2.26(5)	47	2.47(3)	59	2.26(2)	58
4	มีคนในบ้านพิการธรมพาด/เจ็บป่วยเรื้อรัง	2.26	899	2.22(8)	152	2.01(10)	178	2.36(3)	164	2.47(2)	198	2.23(4)	207
5	สามีภรรยา (ผู้เลี้ยงดูเด็ก) แยกทางกันหย่า	2.24	362	2.23(7)	79	2.26**(2)	35	2.25(6)	109	2.81(1)	47	2.11(7)	57
6	สามีภรรยา หรือผู้นิมนต์ในบ้านเจ็บป่วยหนัก	2.23	878	2.27(5)	123	2.10(6)	184	2.23(7)	159	2.38(6)	210	2.18(6)	202
7	ปัญหาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว	2.21	543	2.48(2)	91	2.07(7)	128	2.16(8)	112	2.42(5)	85	2.04(8)	127
8	ปัญหาความยากลำบากในการเลี้ยงดูลูกหลาน	2.18	3444	2.21(9)	582	2.15(3)	650	2.12(10)	690	2.23(10)	855	2.18(5)	667
9	คนในบ้านหนีออกจากบ้าน	2.18	123	2.24*(6)	747	2.12*** (5)	144	2.54(1)	28	2.43(4)	23	1.95**** (10)	227
10	มีรายได้เพิ่มขึ้น	2.10	6189	2.19(10)	1035	2.01(9)	1262	2.14(9)	1307	2.36**** (9)	210	2.02(9)	1330
	จำนวนครอบครัว		9488		1509		1992		1989		1998		2000

(.....) คือ มีการเรียงอันดับต่างจากภาคอื่นๆ

* คือ เหตุการณ์ที่มีการกู้ยืมเงิน

** คือ เหตุการณ์การยักยอกทรัพย์สินโดยไม่พร้อมหรือมีปัญหาการตั้งครุฑ

*** คือ เหตุการณ์คนในบ้านใช้ความรุนแรง

**** คือ ลูกหลาน (อายุต่ำกว่า 18 ปี) บาดเจ็บ/ป่วยหนัก

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยคะแนนผลกระทบการเกิดเหตุการณ์รายข้อ 10 อันดับแรกที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤตในครอบครัวเด็ก ภาพรวมทั้งประเทศ และแยกตามรายการตามอายุเด็ก

อันดับ ที่	เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤต	ครอบครัว เด็กอายุ 1-18 ปี		ครอบครัว เด็กอายุ 1-3 ปี*		ครอบครัว เด็กอายุ 3-6 ปี*		ครอบครัว เด็กอายุ 6-13 ปี*		ครอบครัว เด็กอายุ 13-18 ปี*	
		ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	จำนวน
1	คนในบ้านตกงาน/ไม่มีงานทำ/ถูกเลิกจ้าง	2.39	1847	2.39(1)	306	2.37(2)	335	2.38(1)	619	2.40(1)	614
2	ปัญหาหรือเหตุการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นไม่ได้	2.30	1942	2.20(4)	322	2.21(5)	346	2.31(3)	680	2.38(2)	594
3	คนในบ้านถูกจับเข้าคุก/ถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย	2.28	311	2.21(3)	57	2.19(7)	64	2.34(2)	101	2.33(4)	89
4	มีคนในบ้านพิการล้มป่วย/เจ็บป่วยเรื้อรัง	2.26	899	2.13(7)	134	2.21(6)	139	2.26(4)	300	2.34(3)	326
5	สามี/ภรรยา (ผู้เลี้ยงดูเด็ก) แยกทางกัน/หย่า	2.24	362	2.23*(2)	52	2.50(1)	64	2.25(5)	139	2.22****(9)	304
6	สามี/ภรรยา/คนในบ้านที่เป็นผู้ใหญ่เจ็บป่วยหนัก	2.23	878	2.07(9)	130	2.26(3)	141	2.20(7)	316	2.33(5)	291
7	ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา	2.21	543	2.18(5)	98	2.24(4)	91	2.13(9)	182	2.28(7)	172
8	ปัญหาความยากลำบากในการเลี้ยงดูลูกหลาน	2.18	3444	2.06(10)	552	2.10(9)	594	2.22(6)	1130	2.25(8)	1168
9	คนในบ้านหนีออกจากบ้าน	2.18	123	2.17(6)	24	2.12(8)	17	2.17*** (8)	58	2.31(6)	39
10	มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น	2.10	6189	2.10** (8)	129	2.04(10)	1037	2.12** (10)	225	2.20(10)	2127
	จำนวนครอบครัว	9488		1571		1585		3178		3154	

(.....) คือ การเรียงอันดับที่ต่างจากกลุ่มอื่น

* คือ เหตุการณ์ ภรรยาตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมหรือมีปัญหาการตั้งครรภ์

** คือ เหตุการณ์ คนในบ้านใช้ความรุนแรง

*** คือ เหตุการณ์ ลูกหลานตาย (อายุต่ำกว่า 18 ปี)

**** คือ เหตุการณ์ ลูกหลาน (อายุต่ำกว่า 18 ปี) บาดเจ็บป่วยหนัก

ตารางที่ 22 ร้อยละของระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 1-<3 ปี แยกตามภูมิภาค และเขตการปกครอง

ระดับ ภาวะ วิกฤต	ภาพรวมทั้งประเทศ			กทม.			ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต
ต่ำ (<p25)	23.0 (353)	22.3 (178)	23.7 (175)	19.4 (47)	19.4 (47)	-	24.5 (79)	24.1 (33)	24.7 (46)	23.1 (74)	20.7 (29)	25.0 (45)	22.1 (72)	25.0 (35)	19.9 (37)	25.1 (81)	24.6 (34)	25.4 (47)
ปานกลาง (p25-p75)	54.6 (838)	52.4 (418)	57.0 (420)	52.1 (126)	52.1 (126)	-	52.3 (169)	45.3 (62)	57.5 (107)	59.1 (189)	58.6 (82)	59.4 (107)	51.5 (168)	54.3 (76)	49.5 (92)	57.6 (186)	52.2 (72)	61.6 (114)
สูง (>p75)	22.4 (343)	25.2 (201)	19.3 (142)	28.5 (69)	28.5 (69)	-	23.2 (75)	30.7 (42)	17.7 (33)	17.8 (57)	20.7 (29)	15.6 (28)	26.4 (86)	20.7 (29)	30.6 (57)	17.3 (56)	23.2 (32)	13.0 (24)

(....) คือจำนวนครอบครัว

ตารางที่ 23 ร้อยละของระดับภาวะวิกฤตครอบครัวที่มีเด็กอายุ 3-<6 ปี รวมทั้งประเทศแยกตามภูมิภาค และเขตการปกครอง

ระดับ ภาวะ วิกฤต	ภาพรวมทั้งประเทศ			กทม.			ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต
ต่ำ (<p25)	20.6 (319)	21.0 (168)	20.2 (151)	19.2 (46)	19.2 (46)	-	22.1 (73)	20.6 (29)	23.2 (44)	21.3 (68)	21.7 (30)	20.9 (38)	17.5 (57)	15.8 (22)	18.8 (35)	22.7 (75)	28.7 (41)	18.1 (34)
ปานกลาง (p25-p75)	54.1 (837)	52.3 (419)	56.0 (418)	54.2 (130)	54.2 (130)	-	52.6 (174)	48.2 (68)	55.8 (106)	54.1 (173)	54.3 (75)	53.8 (98)	50.8 (165)	48.9 (68)	52.2 (97)	58.9 (195)	54.5 (78)	62.2 (117)
สูง (>p75)	25.3 (391)	26.7 (214)	23.7 (177)	26.7 (64)	26.7 (64)	-	25.4 (84)	31.2 (44)	21.1 (40)	24.7 (79)	23.9 (33)	25.3 (46)	31.7 (103)	35.3 (49)	29.0 (54)	18.4 (61)	16.8 (24)	19.7 (37)

(....) คือจำนวนครอบครัว

ตารางที่ 24 ร้อยละของระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุ 6-13 ปี รวมทั้งประเทศแยกตามภูมิภาค และเขตการปกครอง

ระดับ ภาวะ วิกฤต	ภาพรวมทั้งประเทศ			กทม.			ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต
ต่ำ (<p25)	20.8 (644)	20.0 (320)	21.8 (324)	19.1 (92)	19.1 (92)	-	22.4 (147)	19.7 (55)	24.3 (92)	18.8 (120)	17.9 (49)	19.6 (71)	19.8 (129)	19.2 (54)	20.3 (75)	23.5 (156)	24.6 (70)	22.7 (86)
ปานกลาง (p25-p75)	55.5 (1713)	54.4 (870)	56.6 (843)	53.4 (257)	53.4 (257)	-	55.7 (366)	54.8 (153)	56.3 (213)	58.2 (371)	58.8 (161)	57.9 (210)	52.6 (342)	51.2 (144)	53.7 (198)	56.8 (377)	54.4 (155)	58.6 (222)
สูง (>p75)	23.7 (732)	25.6 (410)	21.6 (322)	27.4 (132)	27.4 (132)	-	21.9 (144)	25.4 (71)	19.3 (73)	22.9 (146)	23.4 (64)	22.6 (82)	27.5 (179)	29.5 (83)	26.0 (96)	19.7 (131)	21.1 (60)	18.7 (71)

(....) คือจำนวนครอบครัว

ตารางที่ 25 ร้อยละของระดับภาวะวิกฤตของครอบครัวที่มีเด็กอายุรวม 13-18 ปี ภาพรวมทั้งประเทศแยกตามภูมิภาค และเขตการปกครอง

ระดับ ภาวะ วิกฤต	ภาพรวมทั้งประเทศ			กทม.	ภาคกลาง			ภาคเหนือ			ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			ภาคใต้		
	รวม	ในเขต	นอก เขต		รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต	รวม	ในเขต	นอก เขต
ต่ำ (<p25)	18.9 (582)	18.9 (298)	18.9 (284)	20.3 (97)	23.3 (152)	20.9 (57)	25.0 (95)	17.9 (49)	19.1 (71)	15.9 (102)	14.8 (40)	16.7 (62)	16.8 (111)	19.6 (55)	14.8 (56)	
ปานกลาง (p25-p75)	56.5 (1740)	55.6 (876)	57.5 (864)	52.8 (252)	55.3 (361)	55.7 (152)	55.0 (209)	54.0 (148)	58.9 (219)	56.3 (362)	59.0 (160)	54.3 (202)	60.4 (398)	58.4 (164)	61.9 (234)	
สูง (>p75)	24.6 (756)	25.5 (402)	23.6 (354)	26.8 (128)	21.4 (140)	23.4 (64)	20.0 (76)	28.1 (77)	22.0 (82)	27.8 (179)	26.2 (71)	29.0 (108)	22.8 (150)	22.1 (62)	23.3 (88)	

(....) คือจำนวนครอบครัว

บรรณานุกรม

- กฤษณา จันทรีตรี คุณค่าของครอบครัว. (2537). วารสารโรงพยาบาลศรีธัญญา, 2(3), 67-69.
- กุลวรรณ วิทยาวงศ์จุ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับการปรับตัว. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กุลล สุนทรธาดา, อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม, กาญจนา ตั้งชลทิพย์, สุรีย์พร พันพื้ง. (2541). สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กุลลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ. (2541). สัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหายาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกกรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกริกศักดิ์ บุญญาพงศ์. (2530). ปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรของสตรีที่ทำงานนอกบ้านในเขต อำเภอเมืองเชียงใหม่: รายงานวิจัย. เชียงใหม่. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จงกลณี ด้อยเจริญ. (2540). สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2523). ครอบครัวสัมพันธ์. คุรุปริทัศน์, 6(6), 52-57.
- จันทิรา ปัทมินทร และอมรกุล อินโชนานนท์. (2537). การสื่อสารในครอบครัว. สถาบันสุขภาพจิต, 2(2), 9-18.
- จิราวุธ พลมณี. (2530). เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาครอบครัว และชุมชน: ศึกษากรณีวิกฤตการณ์ภัยแล้ง บ้านหนองไผ่ล้อม ต.กุดตุ้ม อ.เมือง จ.ชัยภูมิ ขอนแก่น. รายงานการวิจัย สนับสนุนการวิจัยโดย คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงกมล วงษ์ศรีหัต. (2540). การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชุมชน วัดบางชัน อ. คลองหลวง จ. ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินท์ ชูชม, งามตา วนันทานนท์. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กของแม่ไทย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- ทัศนาศา นุญทอง. (2525). ประมวลรายงานการประชุมวิชาการ พยาบาลจิตเวช ครั้งที่ 3 วันที่ 22-25 ธันวาคม 2525. (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)
- ธงชัย ทวีชาติ และคณะ. (2541). รายงานการวิจัย เรื่อง ความเครียดและสุขภาพจิตของคนไทย กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ธนะจักร เย็นบำรุง. (2539). ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอาชีพต่อครอบครัวและชุมชนอีสาน : จากบทความงานวิจัย. เอกสารประกอบการสัมมนาครอบครัวไทย. 22 มกราคม 2539 ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2540). การศึกษาด้านความมั่นคงทางครอบครัวของกลุ่มแรงงานในภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการในจังหวัดสมุทรปราการ. รายงานวิจัย ได้รับทุนอุดหนุน จากมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ปีการศึกษา 2540.
- นิคม วรรณราช. (2544). ครอบครัว : พ่อแม่คือผู้นำ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ส.เอเชียเพลส.
- นิติ เขียวศรีวงศ์. (2537). ผู้ยิ่งผู้หญิงในมุมมองวัฒนธรรมและสังคมยุคโลกาภิวัตน์ : หมายเหตุร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- นุชลดา โจนประสาทพรณ. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2532). รายงานวิจัยทางสุขภาพจิตที่สังคมไทยต้องการ. วิจัยสร้างสรรค์ กรุงเทพฯ: บริษัทดีไซส์.
- พจนา ทรัพย์สกุลเจริญ. (2541). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อสถาบันครอบครัวไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ. (2538). สรุปผลวิจัยเบื้องต้น โครงการศึกษาครอบครัวไทย. รายงานการวิจัย สถาบันประชากรศาสตร์ กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงคล ดอนขวา และคณะ ลิปปร. (2535). ปัจจัยที่ทำให้สตรีชนบทในภาคอีสานเข้าร่วมแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2536). สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- รุจา ภูไพบูลย์. (2534). การพยาบาลครอบครัว : แนวคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้. ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2542). รายงานวิจัย เรื่องผลกระทบของภาวะวิกฤตเศรษฐกิจต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว และความต้องการความช่วยเหลือ. สนับสนุนการวิจัย โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- วิภา น้าลาภ. (2541). บทบาทของนิตยสารผู้หญิงแนวครอบครัวในการพัฒนาครอบครัว. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสว่าง พัวพงศ์แพทย์. (มปป). "ครอบครัวไทยในปัจจุบันและความต้องการความช่วยเหลือและการแทรกแซง" ใน สถาบันครอบครัว: มุมมองของนักสวัสดิการครอบครัว.
- ศักดิ์ดา ชำคม. (2540). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวตามการรับรู้ของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย และไม่กระทำผิดกฎหมายในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์แพทยศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน.
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). งานศึกษาและติดตามภาวะความยากจน ส่วนกระจายรายได้และความยากจน.
- สมพงษ์ ธนสัญญา. (ม.ป.ป.). ประมวลประเด็นแนวคิดการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ: สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- สมศรี กิจชนะพานิชย์ และคณะ. (2540). บทบาทสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (แรกเกิดถึง 6 ปี) : บนเส้นทางแรงงานอพยพจากอีสานสู่ กทม. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อแก้ปัญหาครอบครัวและชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ภาพรวม. สนับสนุนการวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2542). ความรู้เพื่อดำเนินงานการให้คำปรึกษา เพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงที่มีต่อสตรีและเด็ก. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2538). การส่งเสริมบทบาทสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดู (แรกเกิดถึง 6 ปี). กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2544). รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2544.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2545.
- สำนักประเมินผลและเผยแพร่ การพัฒนาผลการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุข.
[www.nesdb.go.th2data index/follow data/data 02 1.doc](http://www.nesdb.go.th2data/index/follow%20data/data%2002%201.doc) page 3 of 7.
- เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัว กับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสภา พิษณุโสภณ. (2542). การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเลี้ยงดูบุตร : ศึกษากรณีผู้ประกอบอาชีพในสถานบันเทิงเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม. (2541). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศ สัมพันธภาพในครอบครัวกับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรลักษณ์ อากาศวิภาต. (2541). ความคิดเห็นที่มีต่อครอบครัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อัญมณี สมตัว. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์สัมพันธภาพในครอบครัวกับการอบรมสั่งสอนลูกทางเพศและการคบเพื่อนต่างเพศ : ศึกษาเฉพาะครอบครัวของนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- อำไพรัตน์ กลิ่นขจร. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรม การปรับตัวของผู้ป่วยสูงอายุที่กระดูกขาหักขณะรับไว้ในโรงพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ และปราโมทย์ ประสาทกุล. (2544). การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอยู่อาศัยในครัวเรือนของประเทศไทย พ.ศ. 2513-2543 : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น : ความชุกและปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง. ใน อุมาพร ตรังคสมบัติ, จัดบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชันดำ การพิมพ์.

- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). จิตวิทยาและการให้คำปรึกษาครอบครัว. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชั้นต่ำการพิมพ์.
- AIHW. (1999) Australia's Welfare 1999: Service and Assistance. Australian Institute of Health and Welfare, Australia.
- Amato PR. (1994). Father child relations, mother child relations, and offspring psychological well-being in early adulthood. Journal of Marriage and the Family. 56 : 1031-1042.
- Bongarts, J. (2001). Household Size and Composition in the Development World. Population council, No. 144.
- Boss, F. (1987). Family stress. In M. Sussman and S. Steinmetz. (Eds.) Handbook of Marriage and the Family. New York : Plenum.
- Bradley, R.H., & Caldwell, B.M. (1976). The relation of infants' home environments to mental test performance at fifty-four months: A follow-up study. Child Development, 47, 1172-1174.
- Bradley, R.H. (1989). HOME measurement of maternal responsiveness. In M.H. Bornstein (Ed.), New directions for child development : No 43. Maternal responsiveness : Characteristics and consequences. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bradley R.H., Caldwell B.M., Rock S.L., et al. (1989). Home Environment and Cognitive Development in the First 3 Years of Life : A Collaborative Study Involving Six Sites and Three Ethnic Groups in North America. Development Psychology, 25, 217-235.
- Broderick, B.C. (1984). Marriage and Family. (2nd ed). New Jersey : Prentice Hall Inc.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development. Cambridge, MA : Harvard University.
- Caldwell, B.M., & Bradley, R.H. (1984). Home Observation for Measurement of the Environment (rev. ed.) Little Rock, AR : University of Arkansas.
- Cohen, S., Glass, D.C. & Singer, J.E. (1973). Apartment noise, auditory discrimination and reading ability. Journal of Experimental Social Psychology, 9, 407-422.
- Dixon, Samuel. (1979). Working with people in Crisis : Theory and Practice. St. Louis : The C.V. Mosby Company.

- Emery E.M., McDermott R.J., Holcomb D.R., Marth P.J. (1993). The relationship between youth substance use and area-specific self-esteem. J Sch Health. 63 (5) : 224-228.
- Foster, B.L. (1982). Microdemographic Variation and Family Composition in Four Thai Villages. Human Ecology, 10(4), 439-454.
- Friedman M.M. (1992). Family Nursing : Theory and Assessment. (3rd ed). New York : Appleton –Century-Crafts.
- Gilliss, C.L. et al. (1989). Toward a Science of Family Nursing. New York : Addison- Wesley Publishing Co.
- Goode, W.J. (1982). The Family. (2nd ed.). New Jersey : Prentice Hall.
- Gottfried, A.W., & Gottfried, A.E. (1984). Home environment and cognitive development in young children of middle-socioeconomic-status families. In A.W. Gottfried (Ed.), Home environment and early cognitive development: Longitudinal research. New York : Academic Press.
- Hurlock E.B. (1980). Developmental psychology : A life-span approach. (5th ed). New York : McGraw-Hill.
- Johnson, D.L., Breckenridge, J.N., & McGowan, R.J. (1984). Home environment and early cognitive in Mexican-American children. In A.W. Gottfried (Ed.), Home environment and early cognitive development : Longitudinal research. New York : Academic Press.
- Karofsky P.S., Zeng L., & Kosorok – M.R. (2001). Relationship between adolescent-parental communication and initiation of first intercourse by adolescents. Journal of Adolescent-Health. 28(1):41-5.
- Limanonda, B., Wong boonsin, K. Vibulsresth, S., and Ruffolo, V.P. (1995). Summary Report on the General Family Survey. Bangkok : Institute of Population Studies Chulalongkorn University.
- McCubbin, H.I. and Patterson, J.M. (1989). Family stress adaptation to crisis. In Olson, DH. and Nukker B.C. (Eds). Family studies Review Yearbook. Vol. 1 Beverly Hills : Sage 87/106.

- McCubbin, H.I., Patterson, J.M., & Wilson, L. (1980). Family Inventory of Life Events and (FILE) Form A. In H.I. McCubbin & A.I. Thompson (Eds.) *Wisconsin: The University of Wisconsin*.
- McCubbin, H.I., Thompson, A.I. and McCubbin, M.A. (1996). Family Assessment : Resiliency, coping and adaptation-inventories for research and practice. Wisconsin: The University of Wisconsin.
- McCubbin, M.I., and Thompson A.I. (1987). Family Assessment Inventories for Research and Practice. Wisconsin : The University of Wisconsin.
- Olson D.H. (1995). Family Systems : Understanding your Roots, In R.D. Day et als. (Eds.) Research and Theory in Family Science. (pp.131-133), New York : Brooks, Cole Publising Company.
- Parke, R.D., & Collmer, C.W. (1975). Child abuse: An interdiciplinary analysis. In E.M. Hetherington (Ed.), Review of child development research. (Vol. 5, pp. 264-283). Chicago : University of Chicago Press.
- Robinson, D.L. (1999). Family Stress Theory : Implications for Family Health. In Reading in Family Nursing. (2nd ed). Wegner and Alexander (Eds.), Philadelphia : Lippincott.
- Siegel, L.S. (1984). Home environment influences on cognitive development in preterm and full-term children during the first 5 years. In A.W. Gottfried (Ed.), Home environment and early cognitive development: Longitudinal research. New York: Academic Press.
- Smith, H.E. (1973). The Thai Family : Nuclear or Extended. Journal of Marriage and the Family, (February), 136-141.
- Stewart C. (2002). Family factors of low-income African – American Youth associated with substance use : an exploratory analysis. Journal of Ethnicity in Substance – Abuse 1(1):97-111.
- Umberson D. (1992). Relationship between Adult Children and Their Parents : Psychological Consequence for both Generation. Journal of Marriage and the Family. 54:644-674.
- Weintin et al. (1990). Household Comorition expanded Kinship and Reproduction in Taiwan 1965-1985, J. of Population Study. 44: 217-239.

Yong M, Werch C.E., & Bakema D. (1989). Area Specific Self-Esteem Scales and Substance Use among Elementary and Middle School Children. J School Health. 59: 251-254.